

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**ПРАВНИ РЕЖИМ УРЕЂИВАЊА СТАТУСА
ИЗБЕГЛИЦА**

мастер рад

Ментор:

Проф. др Милош Прица

Студент:

Милена Ринчић

М 007/21 УП

Ниш, 2022. година

САДРЖАЈ

I УВОД.....	1
II САВРЕМЕНИ ПРОБЛЕМ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ У ЕВРОПИ И ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ	4
III ОСНОВНА ПРАВА ИЗБЕГЛИЦА	18
1. Појам и дефинисање избеглица.....	18
2. Људска права избеглица	21
IV МЕЂУНАРОДНИ ИЗВОРИ ПРАВА.....	23
1. Првобитни покушаји заштите избеглица	23
2. Прва међународна конвенција за заштиту права избеглица	24
3. Међународни правни акти из области заштите права избеглица.....	26
V ЕВРОПСКИ ИЗВОРИ ПРАВА ИЗБЕГЛИЦА	32
1. Интернационалне и регионалне конвенције из области заштите права избеглица у ЕУ	32
2. Уредбе и директиве Европске уније из области заштите права избеглица	33
VI ПРАВА ИЗБЕГЛИЦА И СТРАНАЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	38
1. Општи преглед стања избеглица у Републици Србији	38
2. Општи преглед политика и нормативни оквир	40
2.1. Права странаца у Републици Србији	41
2.2. Права избеглица у Републици Србији	45
VI ЗАКЉУЧАК.....	50
ЛИТЕРАТУРА	52
БИОГРАФИЈА.....	61

I УВОД

Миграција представља глобални феномен који подразумева промену места боравка услед кретања појединаца или групе појединаца, која може бити привремена или трајнија (стално настањење). Миграције се односе на било које кретање људи, када долази до промене пребивалишта и када није планиран брзи повратак. Другим речима, овај израз описује физичко кретање из једног подручја у друго, а може бити спољашње или унутрашње, зависно од тога да ли је лице прешло међународно признату границу или није. Другим речима, миграција подразумева промену места боравка или државе порекла које је привремено, а може бити и трајније по свом трајању (стално настањење).

Миграције постоје у већини земаља света и у свом историјском контексту, нису посматране као процес једноставног територијалног дивергирања људи, већ као феномен који погађа практично све аспекте јавног живота - политички, социјално-економски, правни, демографски. Мотиви за миграторна кретања су различити, али најчешће доминирају они егзистенцијалне природе, као што су трагање за бољим квалитетом живота (запослење, већи животни стандард) или трагање за безбеднијим окружењем (одлажење из конфликтних подручја, бежање од репресивних режима и системског угрожавања људских слобода и права, трагање за здравом животном средином).

Избеглице су особе које се због принудног напуштања своје земље налазе у тешком положају. Њихов положај је неповољнији од положаја особа без држављанства јер влада њихове државе не само да им не жели помоћи, већ им врло често жели и наудити. Услед непостојања заштите њихове матичне државе, избеглице се сматрају *de facto* особама без држављанства. Одувек су постојале особе које су биле присиљене да напусте своју државу и уточиште траже на територији неке друге државе. Међутим, све до краја Првог светског рата то су били изоловани случајеви који нису изазивали већу пажњу намеђународном нивоу. У том периоду није било мултилатералних нити билатералних уговора који су регулисали положај избеглих особа, а због оскудне и различите праксеније било ни обичајних правила на том плану. Услед тога, положај

избеглих лица био је уређен искључиво националним прописима који су се односили на странце.

Убрзо након окончања Првог светског рата појављује се велики број избеглица. Пошто се испоставило да проблем тих избеглица није краткорочан и пролазан проблем, била је нужна заштита избеглица у међународном праву.

С обзиром на чињеницу да је сам проблем избеглица озбиљан и дугорочан међународни и глобални проблем, кроз историју су постојали многи покушаји регулације овог проблема, те обезбеђења права и заштите ових лица на међународном нивоу. Међународна заједница, у борби за права избеглих лица, донела је низ конвенција, протокола и међународних аката који се баве решавањем бројних спорних питања из ове области. Исто тако, Европска унија у оквиру својих држава чланица и својих институционалних органа, изнедрила је велики број европских извора права који се такође, баве регулисањем статус избеглица и њиховом заштитом.

Република Србија, суочена са различитим и бројним кризама током последње две деценије, донела је низ законских прописа, правила и аката, којима се регулише поступак и формулише стратегија у вези са управљањем правима и статусом странаца и избеглица у нашој земљи, и поступањем са овим лицима на територији земље. У складу са тим, у оквиру ових докумената прописана су и права и обавезе избеглих лица, као и могућности за њихову заштиту.

Предмет истраживања је правна и законска регулатива међународне заједнице, Европске уније, те анализа међународних и институционалних извора права, на којима се темеље законска правила свих других држава потписница ових конвенција, протокола и докумената из области права избеглица. Исто тако, рад анализира и законодавство Републике Србије из области решавања статуса странаца и избеглица, као и њен значај за ефикасно и адекватно поступање са овим категоријама миграната у складу са међународним конвенцијама и националним законодавством Србије.

Имајући у виду да избегличке кризе постају један од значајних токова којима треба управљати у савременом друштву, **циљ овог истраживања** је да прикаже, околности и разлоге за избијање ових криза, као и правне оквире и начине за њихово регулисање, како у свету, тако и на територији Републике Србије. Сврха рада је да анализира законске одредбе и правну регулисаност из области права странаца и

избеглица правне оквире и начине за њихово регулисањ на територији Републике Србије, као и њен значај за ефикасно и адекватно поступање са странцима и избеглицама на територији земље, а у складу са међународним конвенцијама и националним законодавством Србије.

Методе истраживања које су употребљене за прикупљање података, анализу и решавање задатака у овом раду су: метода теоријске анализе и дескриптивно – експликативна метода.

Метода теоријске анализе која се користи за проучавање теорије и анализе садржаја радова из области истраживања правних докумената, извора и законских оквира из области заштите избеглица на међунаордном, европском и националном нивоу. Ова метода користи уџбенике, приручнике, зборнике радова, научне и стручне радове као поуздане изворе грађе.

Дескриптивно-експликативна метода која се користи као прва и основна метода у настанку и развоју науке. У научном истраживању су овом метододом обухваћене следеће фазе: прикупљање истраживања; анализа прикупљених истраживања; интерпретација резултата истраживања; генерализација анализираних резултата истраживања; саопштавање добијених резултата.

II САВРЕМЕНИ ПРОБЛЕМ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ У ЕВРОПИ И ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ

Миграција није нова појава: Европа је све више постала одредиште значајних миграционих токова последњих деценија. Међутим, актуелна избегличка криза, најтежа је од Другог светског рата, те представља додатни изазов за ЕУ и креаторе политике и финансијске институције подједнако. Покушаји за проналазак решења основних узрока криза су безуспешни, а у међувремену постоји и улога и одговорност за оне који су посвећени унапређењу мира и просперитета у Европи.¹

Проток избеглица и других људи који траже нерегуларан приступ Европи, последњих година се драматично повећао. Како наводе Уједињене нације, у оквиру Високог комесаријата за избеглице (UNHCR), преко 590.000 људи стигло је морем у 2015. години, што је двоструко већи број у односу на годину пре тога. Укупан број пристиглих избеглица током 2015. године износио је 1.216.860 људи, док је током 2016. године, број био нешто мањи, али и даље изузетно висок, те износио 1.166.815 особа. Након тога, у периоду од 2017. до 2019. године, број се значајно смањило, да би током кризе пандемије Ковид-19, када су гранични прелазни били затворени, у току 2020. године број избеглих људи износио 417.070 људи. На крају 2021. године, према статистичким подацима, број пристиглих избеглица у Европу је 535.045 људи.²

Профил оних који долазе се такође мења. Традиционално, већина миграната који траже улазак у Европу нерегуларним путем, углавном су индивидуални мушкарци. Данас, међутим, целе породице путују заједно, у неким случајевима са старијим особама или особама са инвалидитетом, сродници и често са врло малом децом. Руте којима иду су веома динамичне, често се брзо мењају као одговор на нова ограничења на границама или безбедносне бриге у транзитним земљама. Људи такође преузимају веће ризике. Према Међународној организацији за миграције (ИОМ), преко 3.100 људи

¹DeLima, P., Bernabè, S., Bubbico, R.L., Leonardo, S., Weiss, C. (2016). *Migration and the EU: Challenges, opportunities, the role of EIB*. European Investment Bank, стр. 5.

²Eurostat, Annual Asylum Statistic, доступно на https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Annual_asylum_statistics [19.09.2022]

умрло јена путу за Европу до 2015. године, од чега велика већина на опасном поморском путовању преко Средоземног мора из северне Африке или Турске.³

Већина људи који траже улазак у Европу бежи од сукоба и насиља у својим матичним земљама. Преко 12 милиона људи унутар Сирије потребна је хуманитарна помоћ преко четири милиона је побегло из земље, према УН. Ирачани се такође суочавају са оживљавањем насиља и сукоба, укључујући и тему у вези са тзв. Исламском државом, те је тренутно је преко четири милиона Ирачана расељених унутар и ван земље. У Авганистану, Сомалији, Јужном Судану, Централноафричкој Републици, Малију, Нигерији и Еритреји, дуготрајни сукоби и кризе угрожавају животе милионе цивила, приморавајући многе да напусте своју матичну земљу у потрази за сигурношћу у Европи или другим местима.⁴

За многе избеглице постоји мало или нимало реалних изгледа за интеграцију или чак стварање безбедности у својим земљама, те стога, многи одлучују да се преселе у Европу где, као што је наведено од стране Високог комесаријата за избеглице, право на тражење азила мора бити загарантовано. У међувремену, међународна заједница нема адекватан одговор на ситуације у овим земљама. Неуспех међународне заједнице да се позабави сукобима, насиљем и кршењем људских права у земљама порекла избеглица, је био још један кључни фактор у порасту нерегуларне миграције у Европу.⁵

Миграциона криза је такође постала тест политике ЕУ у области слободе, безбедности и правде, јер је постајало све јасније да када хиљаде тражилаца азила покушавају да илегално уђу у ЕУ, државне граничне власти не могу на прави начин да истраже сумњиве појединце. У исто време, Европљани су постали забринути да би терористи и други криминалци могли да искористе необезбеђене границе. Када су полицијске истраге о бомбашким нападима у Паризу и Бриселу, који су се десили у новембру 2015. и марту 2016. године, потврдиле сумње да су терористи ИСИС-а искористили хаос у граничним контролама у Грчкој како би се непримећено ушуњали у Европу, шенгенска зона без пасоша – помислила је да је била устаљена карактеристика живота у ЕУ – одједном је постала веома оспоравана. Велики број нерегуларних миграната који су стигли у Европу 2015–2016. сада је постао проблем унутрашње

³Squires, N. (2015). More Than 5,000 Migrant Children “Disappear” in Italy after Crossing the Mediterranean. *The Telegraph*, 25 June.

⁴Metcalf-Hough, V. (2015). The migration crisis? Facts, challenges and possible solutions. *ODI Briefing*, стр. 1-6.

⁵Исто.

безбедности. Исто тако, како су европски и национални лидери почели да преформулишу миграциону кризу као питање унутрашње безбедности, кризом је постало теже управљати на наднационалној (ЕУ) основи.⁶

Међународне миграције представљају процес који доводи до великих промена у целом свету, али је највише допринео променама у оквиру држава Европе. Са повећањем обима миграција долази до све веће њихове сложености и утицаја. Традиционалне миграционе руте мењају се у складу са променама у оквиру економских, друштвених, географских, политичких и других токова. Ако сагледамо имиграционе процесе у Европи, закључује се да су прошли кроз неколико фаза. Све ове фазе биле су условљене степеном развоја у одређеном временском периоду, али и другим променама.⁷ Стога, могу се издвојити четири етапе у мигратнским креатањима:⁸

- 1) 1950-1974. године – период миграције радника и деколонизације;
- 2) 1974-1989. године – период нафтне кризе и имплементације мигрантске контроле;
- 3) 1990-2004. године – интензивне миграције од истока ка западу Европе, при чему долази до имиграција у нове државе и повећања броја захтева за азил;
- 4) 2004. до данас – интензивна мобилност унутар ЕУ, диверзификација миграција, велико повећање броја захтева за азил.

На основу свега наведеног, издвајају се различите миграционе политике, у складу са којим се дефинише однос према мигрантима, односно њихово прихватање или неприхватање. Европа се данас суочава са једном од највећих мигрантских криза још из периода након Другог светског рата. Ово представља велики изазов за стабилност ЕУ, с обзиром на је прилив избеглица са Блиског истока, Африка и Јужне Азије, све већи. Стога, овакав процес захтева ефикасно и квалитетно доношења одлука и креирање мера и политика за управљање мигрантском кризом.

Период током 2015. и 2016. године сматра се савременим изазовом за Уније, као и периодном доношења великих стратешких одлука у вези са мигрантском кризом. У прилог томе, говоре и чињенице да је до краја 2014. године Турска пријавила више од милион и по избеглица, док је у истом периоду пристигло и 79 хиљада захтева за азил

⁶Исто.

⁷Penninx, R. (2014). *Regional Economic Integration and Migration: Lessons from the Case of Europe*. Springer International Publishing, стр. 31.

⁸Исто.

од стране сиријских држављана. Осим тога, Русија, такође, наводи да је добила 274 хиљада захтева за статус избеглица, од чега је највећи број био из Украјине (98,7%), док је мањи број дошао из Авганистана и Сирије. Када сагледамо податке за ЕУ, у оквиру 28 држава њених чланица, регистровано је 500.450 захтева за азил, и то само у периоду од шест месеци, током 2014. године. Како наводе Тодоровић и сарадници (2018), пет земаља примило је готово 70% свих пријава, од чега: Немачка (156.013), Шведска (73.945), Италија (51.262) и Мађарска (27.291).⁹

Према доступној статистици, наводи се да је у данас у свету, сваки седми становник променио своје место пребивалишта. Стога, неопходно је пружити одговоре на питања о томе које су тренутно потребе миграната и разлози за њихов одлазак из матичних земаља, као и тога које су земље миграционе, а које имиграционе. Из тог разлога потребно је да државе чланице ЕУ интензивније раде на регулацији миграционе кризе на својој територији.¹⁰

У оквиру миграционе политике ЕУ, могуће је издвојити три фактора, а то су:¹¹

- 1) Шенгенска зона – креирана у циљу постизања напретка у европским интеграцијама, а која треба да допринесе слободи кретања, поштовању права и безбедности, као и слободи трговине;
- 2) Фронтекс – организација која је надлежна за координисање спољашњим границама у ЕУ;
- 3) Даблинска регулатива – јединствени политички акт који се односи на питања азила.

Међутим, са настанком миграционе кризе током 2015. године, дошло је до промена у оквиру ових политичких мера, те су Шенгенска зона и Даблинска регулатива модификоване, док је уместо Фронтекс организације формирана нова која се бави контролом граница. На тај начин, земље, чланице Шенгенске зоне и државе чланице ЕУ, преузеле су обавезу да управљају миграционим токовима и да обезбеђују своје

⁹Тодоровић, В., Лутовац, М. Д., Радуловић, Ј. (2018). Статусна питања економских избеглица и изазови за Европску унију. *FBIM Transactions*, 180-187.

¹⁰Шантић, Д., Спасовки М. (2016). *Contemporary World Migration – Towards New Terminology, Patterns and Policies*. Београд: Гласник српског географског друштва, 96(2), 5-17.

¹¹Giordano, A. (2016). *The New Political Geography of Migration in Europe: Between External Borders and Internal Freedom*. Belgrade: Serbian Geographical Society, стр. 88.

границе. Ипак, многе од ових држава, још увек нису квалификоване да се баве питањем миграната. Стога, ово представља својеврсан изазов за европски континент.¹²

Изазови миграција у Европи довеле су до појаве нових врста тероризма, те се јавља потреба за јачањем заштите. Тиме се бави и Заједнички европски азилни систем (CEAS) који треба да допринесе унапређењу регионалних и међународних мера заштите. У ту сврху остварени су значајни кораци, али још увек нису предузете конкретне мере које ће омогућити решење овог питања.¹³

Један од разлога зашто је ЕУ 1998. године основала Еуропол¹⁴, био је суочавање са криминалним и терористичким мрежама широм Европе које искоришћавају уклањање контроле унутрашњих граница. Ипак, очување безбедности Европљана нераскидиво је повезано са сложеним изазовима ЕУ у вези са контролом граница: државе чланице ЕУ морају да надгледају територију која има скоро 1.800 одређених спољних граничних прелаза, укључујући 665 ваздушних граница, 871 морских граница и 246 копнених граница.¹⁵ Као што показује слика 2, фаворизује се неколико улазних тачака. Када се једна рута затвори, друга се отвара.¹⁶

Процењује се да криминалне мреже доводе 90 одсто миграната у ЕУ. Еуропол процењује да је умешано 40.000 кријумчара, углавном из Бугарске, Мађарске, Ирака, Косова, Пакистана, Пољске, Румуније, Србије, Шведске, Сирије и Турске. Од оних који делују у оквиру криминалних мрежа, 44% се састоји искључиво од држављана земаља које нису чланице ЕУ, 30% се састоји само од држављана ЕУ, а 26% је састављено од држављана ЕУ и оних који нису из ЕУ.¹⁷

Поред трговине људима, криминалне мреже се баве и трговином дрогом, фалсификовањем докумената и имовинским злочинима. Стога су постојеће криминалне

¹²Тодоровић, В., Лутовац, М. Д., Радуловић, Ј. (2018). нав. дело, стр. 183.

¹³Исто, стр. 184.

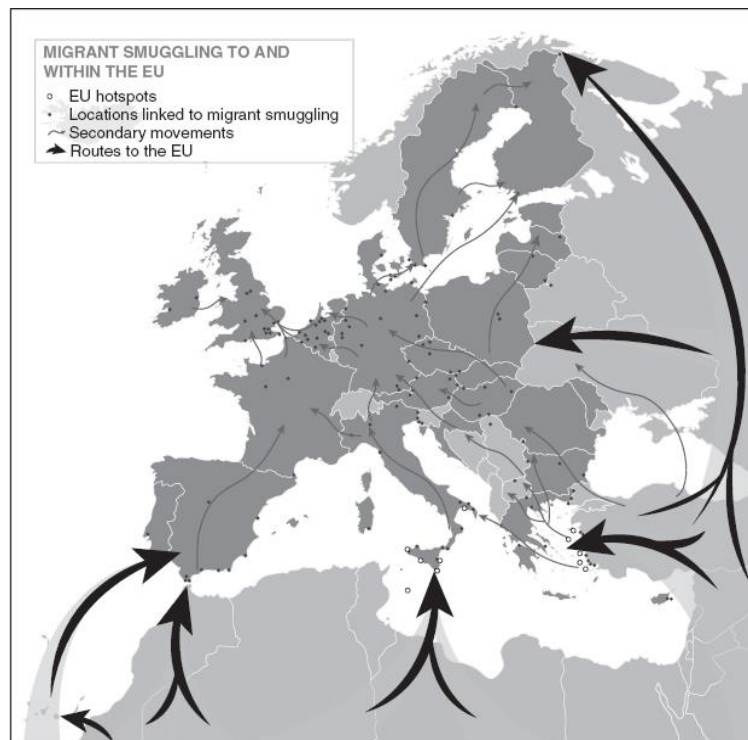
¹⁴Агенција Европске уније за сарадњу у спровођењу закона.

¹⁵European Commission (2008). New Tools for an Integrated European Border Management Strategy, доступно на: <http://europa.eu/rapid/pressReleases-Action.do?reference=MEMO/08/85&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> [19.09.2022]

¹⁶Higgins, A. (2016). E.U. Suspects Russian Agenda in Migrants' Shifting Arctic Route, *The New York Times*, 2 April, доступно на: <http://www.nytimes.com/2016/04/03/world/europe/for-migrants-into-europe-a-road-less-traveled.html?ribbon-adidx=5&rref=world/europe&module=Ribbon&version=context®ion=Header&action=click&contentCollecton=Europe&pgtype=article> [19.09.2022]

¹⁷Europol (2016). *Migrant Smuggling in the EU*, доступно на: http://www.europol.europa.eu/content/EMSC_launch [19.09.2022]

мреже заправо зарадиле од мигрантске кризе. Како су власти ЕУ настојале да патролирају у неким областима, диверзификација рута је и даље представљала изазов за управљање границама јер су се појавили нови центри кријумчарских активности како би попунили празнине када су руте затворене. Европол је 2016. идентификовао 230 таквих локација ван и унутар ЕУ на којима се одвијало омогућавање (на пример, фалсификовање докумената) и кријумчарење миграната.¹⁸

Слика 2. Кријумчарење миграната у и унутар ЕУ

- 1) Источни Медитеран – Грчка је раскрсница између ЕУ и Кавказа, Блиског истока и Турске; 2) Централни Медитеран – Италијанско острво Лампедуза (на око 113 километара од Туниса) је ближе северној Африци него италијанском копну, док до јадранске Италије лако долазе мигранти из источне Европе и са Блиског истока; 3) Западни Медитеран – Пут до Шпаније (која је на њеној најужој удаљености од афричког континента само 14,5 километара) дуго је био прелаз у Европу за кријумчаре дроге и трговце људима, при чему „скоро сваки“ приморски град има необележене гробове тела испливао на обалу; 4) Источни улаз – улазак у ЕУ у једној од држава чланица на Балтичком мору пре путовања у земље одредишта преко Пољске; 5) Северни улаз – води мигранте кроз Русију и у ЕУ преко Финске или Норвешке. Ову руту користи све већи број миграната од краја 2015. године.

Извор: Europol (2016). *Migrant Smuggling in the EU*

Како су нерегуларни мигранти наставили да пристижу у Европу у периоду 2015. и 2016. године, Еуропол је известио о „значајном порасту броја насилних напада усмерених на мигранте у центрима за азил и другим смештајним јединицама... поред

¹⁸Исто.

директних напада на мигранте и објеката, многе протесте и антипротесте организовале су десничарске и левичарске екстремистичке групе, што је понекад довело до сукоба међу демонстрантима.“¹⁹

Током 2015. године, број избеглица које су дошле у Европу достигао је рекордан број од 1,25 милиона људи. Ово је довело до негативних реакција у већем броју европских држава, односно чланица ЕУ. Нарочито озбиљна ситуација по овом питању била је у Аустрији, у којој је услед ових дешавања дошло до промене власти, где је победу однела антимиграциона странка. Даље, негативна реакција огледа се значајно и у Мађарској, која је на граници према Србији подигла жичану ограду, како избеглице не би могле да прођу. Уз то, мађарска влада нагласила је да је нелегални прелазак граница кривично дело и да ће као такво бити кажњиво затвором.²⁰

Према мишљењу Тодоровића и сарадника (2018), у Немачкој и Аустрији, већина грађана сматра да имиграција доводе до бројних негативних последица. Анкета спроведена у Аустрији резултирала је бројем од 67% грађана који се слажу са овим мишљењем. Исто, у Немачкој, тај број износи 57% оних који мисле да миграција има више недостатака него предности. Осим тога, у Аустрији, на питање да ли ће миграција значајно утицати на благостање у земљи, половина испитаника дала је потврдан одговор, тај број у Немачкој износио је трећину испитаника. Ако сагледамо целокупан став према странцима, у Аустрији постоји нешто виши одбојни став него што је то у Немачкој. Чак 48% становника Аустрије сматра да ће избеглице угрозити начин живота и радна места у земљи, док у Немачкој, такав став заузима око 32% грађана.²¹

Са аспекта политике, влада исто мишљење по питању миграната, па стога, Европска комисија предлаже темељне измене система који обухвата односе према избеглицама и решавање процеса за тражење азила у ЕУ. Ово су тзв. Даблински прописи. На основу измене ових правила, азил мора бити тражен у оној земљи чланици у којој су мигранти прво крочили. Стога, то су углавном биле Грчка и Италија. Ипак, рута миграната кретала се кроз бројне безбедне земље ЕУ и преко Балкана, са тим да процедура тражења азила није била покренута. Ови мигранти захтеве за добијање азила подносили су у економски развијеним земљама попут Аустрије, Немачке, Шведске и

¹⁹Исто.

²⁰Исто.

²¹Исто.

др. У сврху решавања овог питања, ЕУ није успела да адекватно подели задужења међу државама чланицама, те овај систем није адекватно функционисао.²²

Када је реч о релевантним документима, на нивоу Уније, битан извор представља Директива 2011/36/ЕУ, која је донета априла 2011. године, а која се односи на превенцију и борбу против трговине људима, као и њихову заштиту. Други извор представља Директива ЕУ о трговини људима донета 2011. године, којом се трговина људима осуђује као тешко кривично дело из области кршења људских права. Овом Директивом, нарочито се поклања пажња на идентификацију и пружање помоћи жртвама трговине људима, а нарочито деци. Осим овде две директиве, постоји и велики број других правних докумената и извора, којима се регулише проблем трговине људима и дефинишу мере и решења. Ови извори су: Директива о санкцијама против послодаваца држављана трећих земаља који илегално бораве у земљи, Директива ЕУ о привременој боравишној дозволи, Директива ЕУ о борби против сексуалне злоупотребе, сексуалне експлоатације деце и дечије порнографије, Директива о минималним стандардима за права, подршку и заштиту жртава кривичног дела.²³

Ако посматрамо положај Србије у целокупној ситуацији у вези са мигрантском кризом, наводи се да се Србија, територијално налази на Балканској рути, те као таква, суочена је са бројним изазовима и проблемима у сврху регулације токова миграната. Стога, неопходно је ускладити административне, институционалне и законодавне процесе који се односе на ово питање. Ова рута, практично је затворена за пролазак избеглица, иако затварање овог пута није званично проглашено. Сматра се да је током 2017. године, кроз ову руту прошло више од 850 хиљада миграната.²⁴

Надаље, треба нагласити и потез Словеније, који се потпуно разликује од поступака других држава чланица ЕУ, а чије законодавство, у вези са мигрантском кризом, је донело одлуку, по којој омогућава улазак избеглица у земљу, у складу са шенгенским прописима. Овај документ донет је од 9. марта 2017. године, од када је омогућен пролазак миграната који поседују документе којима је омогућен улазак у земље чланице шенгенске зоне. Ово значи да особе које не поседују пасош или визу, неће моћи да уђу у земљу, уколико за то немају неки хуманитарни разлог.²⁵

²²Тодоровић, В., Лутовац, М. Д., Радуловић, Ј. (2018). нав. дело, стр. 184.

²³Исто.

²⁴Исто, стр. 185.

²⁵Исто.

Постоје и друге димензије миграционе кризе које такође треба напоменути. На пример, велики проценат тражилаца азила су угрожене особе. У 2015. години, 85.482 малолетника без пратње затражило је азил у ЕУ. У јануару 2016. године, 55% нерегуларних миграната који су стигли у ЕУ били су жене и малолетници. Извештај Еуропола закључује да је „група људи рањивих на радну или сексуалну експлоатацију све већа“ и да малолетници без пратње нестају из центара за азил и прихват.²⁶

Још једна димензија европске миграционе кризе односи се на изузетно осетљива питања држављанства, идентитета и инклузије. Сугерише се да се тешкоће у договору о миграционој политици у Европи могу схватити као резултат супротстављених вредности инхерентних савременој либералној државности:²⁷

- 1) представничка демократија (већинско мишљење тежи да подржава ограничења имиграције),
- 2) конституционализам (основни мигрантима треба дати права и заштиту слобода),
- 3) националност (укључујући идеје заједнице и припадности) и
- 4) капитализам (мигрантски рад је неопходан у напредном капитализму).

Питање културне интеграције постало је посебно акутелно јер су огромна већина азиланата у Европи муслимани. Од терористичких напада у САД, који су се десили 11. септембра 2001. године, културни и верски оквири (видети Муддле, 2012: 9–13) спојили су се са безбедносним оквиром (злочин и тероризам) како би се аргументовало нижим нивоима имиграције.²⁸

ЕУ има добро развијену заједничку политику азила од 2003. године, која се заснива и на међународним уговорима и конвенцијама и на законодавству ЕУ. Азил у државама чланицама ЕУ заснива се на принципу „забране враћања“, све док се не изврши одговарајући преглед у јурисдикцији државе, како би се утврдило да ли тражилац азила испуњава услове за међународну заштиту и може ли да тражи статус

²⁶Europol (2016). *Migrant Smuggling in the EU*, доступно на: http://www.europol.europa.eu/content/EMSC_launch [19.09.2022]

²⁷Hampshire, J. (2013). *The Politics of Immigration*. Cambridge: Polity Press, стр. 9.

²⁸Muddle, C. (2012). *The Relationship between Immigration and Nativism in Europe and North America*. Washington, DC: Migration Policy Institute, стр. 9-12.

избеглице. Економским мигрантима се не нуди азил и они су једноставно илегални мигранти.²⁹

Даблинска уредба је кључни документ, који се примењује на све земље чланице ЕУ, као и на државе Европског удружења за слободну трговину (ЕФТА), односно Исланд, Норвешку, Лихтенштајн и Швајцарску. Даблинска конвенција је потписана 1990. године као неопходан пратилац Шенгенске конвенције, како би се спречили очекивани проблеми које би Европа без граница донела у погледу тражилаца азила. Главни такви очекивани проблеми су били: куповина азила (при чему тражиоци азила подносе захтеве оним државама чланицама за које се сматра да ће их прихватити, подносе захтеве више од једне државе чланице, или се пријављују у оним државама чланицама које нуде издашније социјалне бенефиције); и „тражиоци азила у орбити“, када ниједна држава чланица не прихвата одговорност за захтев, чиме се одлаже приступ заштити. Даблински систем никада није био дизајниран да изједначи или подели терете азила.³⁰

Широко распрострањене празнине у примени законодавства, представља сталну бригу група за права избеглица, Европског комесара и неколико држава чланица ЕУ. Европски суд за људска права, Суд правде Европске уније и национални судови држава чланица ЕУ донели су многе одлуке о примени ових законодавства као реакцију на представке тражилаца азила, које су заузврат изградиле значајно тело које ограничава и тумачи законодавство ЕУ.³¹

Главни фактори који утичу на ставове држава чланица о миграцијама укључују историјско искуство, недостатак административних капацитета за прописну проверу тражилаца азила, ставове о хуманитарним обавезама, демографске трендове, преференције миграната за пресељење, географску локацију на европском континенту и јавно мњење.

Земље чланице ЕУ са малим искуством у унутрашњој миграцији карактеришу слабе институционалне структуре и ресурси за проверу захтева за азил. У јужној Европи, која се борила са таласима тражилаца азила много пре мигрантске кризе 2015–2016. године, спроводили су се програми регулисања за решавање проблема

²⁹Buonanno, L. (2017). The European Migration Crisis. In D. Dinan, N. Nugent, & W. E. Patterson (Eds.), *The European Union in Crisis*, London: Palgrave Macmillan.

³⁰Fratzke, S. (2015). *Not Adding Up: The Fading Promise of Europe's Dublin System*. Migration Policy Institute, стр. 4.

³¹Buonanno, L. (2017). нав. дело.

ирегуларних миграната . На пример, од 4,7 милиона пријава за легализацију у ЕУ између 1996. и 2007. године, 3,2 милиона је добило неку врсту правног статуса, при чему је велика већина пријава у програмима легализације поднета у Италији, Грчкој и Шпанији. Са огромним бројем тражилаца азила који данас бораве у Грчкој и Италији, ове владе ће бити у искушењу да се ангажују у будућој регулацији овог питања.³²

Европска комисија, UNHCR, међународне организације за људска права и избеглице и националне власти дуго су оптуживале Грчку, Италију, Малту и Шпанију за кршење људских права у њиховом третману са тражиоцима азила. Ипак, забринутост за људска права је много шира. На врхунцу миграционе кризе 2015–2016. године, избеглице су пријавиле немилосрдне бугарске граничне власти на бугарско-турској граници.³³ Ни државе кандидати за чланство у ЕУ нису избегле овакво деловање, а заговорници људских права осуђују македонску граничну полицију због употребе сузавца и гумених метака да спречи избеглице у импровизованом кампу у Идоменију да сруше ограду са бодљикавом жицом на граници Македоније са Грчком.³⁴

Тако су се Италија и Велика Британија значајно сукобиле у погледу пружања помоћи тражиоцима азила на отвореном мору. Италијанска влада покренула је своју операцију трагања и спасавања, након што се у октобру 2014. године удавило 366 тражилаца азила када се њихов чамац преврнуо неколико километара од италијанског острва. Током спровођења ове операције, италијанска морнарица је безбедно испоручила 150.000 нерегуларних миграната из Африке и Блиског истока у Европу.³⁵ Хуманитарна питања су стога била извор несугласица међу државама чланицама током кризе.

Демографски фактори су такође утицали на ставове држава чланица о мигрантској кризи, односила су се посебно на ширење Европе. Предвиђено је да ће се становништво ЕУ (укључујући Уједињено Краљевство) повећати са 507 милиона у 2013. години на 526 милиона у 2050. години и након тога ће се полако смањивати на

³²Hampshire, J. (2013). нав. дело, стр. 68-69.

³³Lyman, R. (2015). Bulgarian Border Police Accused of Abusing Refugees. *The New York Times*, 24 December, доступно на: <http://www.nytimes.com/2015/12/24/world/europe/bulgarian-border-police-accused-of-abusing-refugees.html>[19.09.2022]

³⁴Alderman, L. (2016). Macedonian Police Use Tear Gas to Stop Migrants at Border. *The New York Times*, 10 April, доступно на: <http://www.nytimes.com/2016/04/11/world/europe/macedonia-greece-migrants-refugees.html>[19.09.2022]

³⁵Scherer, S., Polleschi, I. (2014). Italy in Talks with EU to Share Responsibility for Boat Migrants. Reuters, 8 July, доступно на: <http://www.reuters.com/article/us-eu-italy-migrants-idUSKBN0FD1YL20140708>[19.09.2022]

523 милиона до 2060. године. Трендови сугеришу да ће, иако ће популација ЕУ, као целина, бити већа током 2060. године у поређењу са 2013. године, предвиђа се смањење становништва за око половину земаља чланица ЕУ.³⁶

Велике државе ЕУ суочавају се са различитим демографским променама: становништво Велике Британије, Француске и Италије повећаће се за 25% (80,1 милион), 15% (75,6 милиона) и 10% (66,3 милиона). Супротно, очекује се да ће се до 2060. године немачка популација смањити за 12,9% (70,8 милиона).³⁷

Још један фактор који утиче на ставове држава чланица о миграцијама су преференције миграната за пресељење. Уопштено говорећи, мигранти који пристижу у земље попут Словеније, Мађарске, Италије, Малте, Кипра и Грчке не желе да се тамо стално настањују. Обично више воле да иду на север, а Немачка је најомиљенија дестинација. То је довело до тога да се мигранти често труде да избегну узимање отисака прстију, тако да не подлежу трансферу. Такође је дошло до различитог утицаја миграционе кризе на становништво европских држава чланица. На пример, Шведска, Мађарска и Аустрија су од јула 2015. године до маја 2016. године, доживеле пораст од најмање један проценат имиграната.³⁸

Постојала су различита оптерећења на државе чланице у погледу примања и обраде захтева за азил, што је неизбежно утицало на ставове влада и народа према политици миграција. До 2015. године, већина нерегуларних миграната путовала је централним и западним медитеранским рутама (поморским путем) и тако је била заточена у државама чланицама јужног Медитерана, што је довело до тога да су ове државе одговорне за пријем и збрињавање велике већине нерегуларних миграната док су се пријављивали и чекали одлуку о азилу. Тражећи привремено решење за мигрантски ток који се слива у Европу, председник Комисије предложио је 2015. године, план за поделу миграната између држава чланица ЕУ. Влада Уједињеног Краљевства се противила укидању Даблинског система и јасно је ставила до знања да се неће одлучити за било какву шему поделе терета. Комисија је одговорила планом добровољног пресељења, али је и овај био неуспешан, при чему су се земље Централне

³⁶European Commission (2015). The 2015 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the 28 EU Member States (2013-2060), доступно на: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/ee3_en.htm [19.09.2022]

³⁷Исто.

³⁸Connor, P., Krogstad, J. M. (2016). Immigrant Share of Population Jumps in Some European Countries, доступно на: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/06/15/immigrant-share-of-population-jumps-in-some-european-countries/> [19.09.2022]

и Источне Европе уједначено противиле било каквом плану поделе терета у вези са решавањем питања миграната.³⁹На крају, план добровољног пресељења који је предложила Комисија је био огроман промашај, јер су до јануара 2016. године, само 272 избеглице биле пресељене од 160.000 колико их је Савет договорио у септембру 2015. године.⁴⁰

На основу свега наведеног, закључује се да неуспех у решавању миграционе кризе прети да поништи неке од предности главног достигнућа политике ЕУ: јединственог тржишта, које омогућава слободно кретање људи у Шенгену. Тако је миграциона политика разоткрила дубоке разлике међу државама чланицама у погледу европске солидарности.

Заједно са повезаним безбедносним проблемима отворених граница, миграциона криза би могла да ослаби Шенген до тачке у којој привремене граничне контроле постају трајне. Од 22 земље чланице ЕУ које припадају шенгенском простору, неколико је увело привремене граничне контроле од почетка миграционе кризе, укључујући Аустрију, Белгију, Данску, Француску, Норвешку, Шведску и Немачку. Неке државе ЕУ чак су подигле ограде на територији Шенгена, као на пример дуж аустријско-словеначке границе.⁴¹

Још једна штетна последица миграционе кризе могао би бити њен утицај на трговину и економски раст. Поновно успостављање граничних контрола смањило би укупну трговину између земаља Шенгена за 10–20% и довело до смањења шенгенског БДП-а за 0,8% (100 милијарди еура).⁴²Мигрантска криза је такође утицала на изборе, при чему су странке крајње деснице преузеле власт и освојиле места у регионалним, националним и европским законодавним органима. Укратко, сматра се да мигрантска криза угрожава многе темеље и основе на којима су изграђене европске интеграције. Европска мигрантска криза покренула је кључна питања у вези са

³⁹Traynor, I. (2015). Eastern European Leaders Defy EU Effort to Set Refugee Quotas. *The Guardian*, 21 September, доступно на: <http://www.theguardian.com/world/2015/sep/21/eastern-european-leaders-defy-eu-effort-to-set-refugee-quotas>[19.09.2022]

⁴⁰European Commission (2016). Refugee Crisis: Commission Reviews 2015 Actions and Sets 2016 Priorities., доступно на: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-65_en.htm[19.09.2022]

⁴¹Alderman, L., Kanter, J. (2016). Europe's Border Checks Become Economic Choke Points. *The New York Times*, 1 March, доступно на: http://www.nytimes.com/2016/03/02/business/international/europes-new-border-controls-exact-a-cost.html?_r=0[19.09.2022]

⁴²France Strategie (2016). Les conséquences économiques d'un abandon des accords de Schengen, доступно на: <http://www.strategie.gouv.fr/publications/consequenceseconomiques-dun-abandon-accords-de-schengen?xtor=xtor%3DEREC-10-%5B20160204-ALERTE038%5D>[19.09.2022]

способношћу ЕУ да управља Европом и заштити грађане ЕУ. ЕУ је споро реаговала на кризу, мешавином наднационалних и међувладиних решења.

III ОСНОВНА ПРАВА ИЗБЕГЛИЦА

1. Појам и дефинисање избеглица

Избеглице су особе које се због принудног напуштања своје земље налазе у тешком положају. Њихов положај је неповољнији од положаја особа без држављанства јер влада њихове државе не само да им не жели помоћи, већ им врло често жели и наудити. Услед непостојања заштите њихове матичне државе, избеглице се сматрају *de facto* особама без држављанства.⁴³

Супротном томе, Канцеларија високог комесара Уједињених нација за људска права (ОХСНР), дефинисала је „међународног мигранта“ као „свако лице које је изван државе чији је становник/ца или држављанин/ка, а у случају лица без држављанства, држава у којој је рођен/а или у којој уобичајено борави.“⁴⁴

Међународна организација за миграције (ИОМ) дефинише мигранта као свако лице које се креће или је прешло преко међународне границе или у оквиру државе удаљено од његовог/њеног уобичајеног места становања, без обзира на правни статус лица; да ли је кретање добровољно или не; узроке кретања или дужину боравка.⁴⁵

Добровољна миграција остоји онда када је промена места боравка или државе порекла учињена уз постојање вољног елемента и то због рада, образовања, спајања са породицом или неког другог разлога. Ирегуларни мигрант је особа која се креће или се кретала преко међународно признате границе и нема дозволу да уђе или остане у тој држави, на основу закона те земље или међународних споразума чији је та држава страна уговорница. Дефиниција обухвата особе које су незаконито ушле у транзитну земљу или земљу пријема, али су остале дуже од дозвољеног времена боравка или су касније прихватиле недозвољен посао (исто се зову и недокументовани мигранти или мигранти у ирегуларној ситуацији).

⁴³Раичевић, Н. (2018). Заштита избеглица у међународном праву. Ниш: Правни факултет, стр. 11.

⁴⁴Глобална група за миграција (2016). *Principles and Guidelines, supported by practical guidance, on the human rights protection of migrants in vulnerable situations within large and/or mixed movements*, доступно на: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/PrinciplesAndGuidelines.pdf>[28.07.2022]

⁴⁵Међународна организација за миграције, доступно на: <https://www.iom.int/key-migration-terms>[28.07.2022]

Принудна миграција представља миграторно кретање у којем постоје елементи принуде, укључујући претње животу и интегритету.⁴⁶ Лице које тражи заштиту од прогона или озбиљне повреде у земљи која није његова, а о чијем захтеву за азил још увек није одлучено у индивидуализованој процедури на основу међународних и националних стандарда, назива се тражилац азила. Другим речима, у питању је лице које тражи заштиту од прогона или озбиљне повреде у земљи која није његова, и чека одлуку о захтеву да се утврди његов избеглички статус на основу релевантних међународних и националних инструмената. У случају негативне одлуке, лице мора напустити земљу и може бити удаљено, исто као и сваки странац који се налази у ирегуларној или незаконитој ситуацији, осим уколико не добије дозволу боравка из хуманитарних или других сличних разлога.

Без обзира на саме околности путовања, избеглице обично долазе у један нови, непознат и мање безбедан свет. Било да су ушли са дозволом или да немају личне исправе, избеглице углавном увиђају да имају мање права од држављана земље у којој живе. Степен у којима се та права крше и степен у којем сумигранти искључени из правне заштите или задовољења веома се разликује од једне земље до друге. Избеглице могу често бити суочани са различитим облицима насиља, нарочито уколико немају своје личне исправе, па је област заштите права миграната једно јако деликатно и комплексно питање, које је потребно ефикасно и адекватно регулисати.

Значајан део преговора за израду Конвенције о избеглицама потрошен је за усаглашавање држава око дефиниције избеглице. Конвенција под појам избеглице сврстава две категорије особа. Према чл. 1А(1) избеглица је „свака особа која је сматрана избеглицом на основу аранжмана од 12. маја 1926. и 30. јуна 1928. године или на основу конвенција од 28. октобра 1933. и 10. фебруара 1938. године, Протокола од 14. септембра 1939. године или Устава Међународне организације за избеглице”.⁴⁷ Дакле, у прву категорију спадају избеглице које су тај статус стекле на основу релевантних међународних споразума усвојених између два светска рата или на основу Устава Међународне организације за избеглице.

Друга категорија избеглица дефинисна је у чл. 1А(2) Конвенције и она је далеко бројнија у односу на прву категорију. Чл. 1А(2) прописује да се под избеглицом подразумева особа „која се, услед догађаја насталих пре 1. јануара 1951. године и услед

⁴⁶ИОМ (2011). *Glossary on Migration*. Second Edition, International Migration Law, 25, стр. 39.

⁴⁷United Nations Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons convened under General Assembly resolution 429 (V) of 14 December 1950, чл. 1А(1).

основаног страха да ће бити прогоњена због своје расе, вере, националности, припадности посебној друштвеној групи или политичког мишљења, нађе изван земље чије држављанство има и која не може или због тог страха не жели да тражи заштиту те земље; или особа без држављанства, која се услед напред наведених разлога налази изван земље свог уобичајеног места боравка, и која не може или због тог страха не жели да се у њу врати”.⁴⁸

Дефиниција садржана у чл. 1А(2) Конвенције о избеглицама представља класичну дефиницију избеглице у међународном праву. Она се односи на политичке избеглице, тј. на актуелне или потенцијалне жртве прогона по неком од основа наведених у чл. 1А(2) Конвенције. У напред наведеној дефиницији говори се о држави у којој особи прети опасност од прогона. То је најчешће држава чије држављанство угрожена особа поседује. Та се држава означава као држава порекла или матична држава.

Сличну дефиницију избеглице садржи и Статут UNCHR (чл. 6Б). Једина разлика је у томе што дефиниција из Статута не садржи „припадност посебној друштвеној групи” као релевантни основ прогона. Дефиниција из Статута не садржи временско и територијално ограничење, тако да под мандат UNCHR-а спадају све избеглице без обзира на то када и где је се десио догађај који је проузроковао основани страх од прогона. Избеглице које потпадају под мандат UNCHR-а називају се „мандатне избеглице”.

Међутим, избеглице се разликују од осталих миграната јер оне своју државу не напуштају добровољно, већ то чине принудно услед страха од прогона. Остали мигранти напуштају своју државу добровољно, на пример због запослења у иностранству или породичних веза. Друга значајна разлика између избеглица и осталих миграната огледа се у њиховој вези са државом порекла након њеног напуштања. Избеглице прекидају сваку везу са том државом, док остали мигранти и даље уживају њену заштиту.

⁴⁸Исто, чл. 1А(2).

2. Људска права избеглица

Када ја реч о правима избеглица, бројни су међународни и национални правни акти којима је вршен покушај њиховог законског регулисања.

Пре свега, Универзалном декларацијом о људским правима потврђено је да се „сва људска бића рађају слободна и једнака у достојанству и правима“. Надаље се наводи да су „урођено достојанство и неотуђива права свих чланова људске породице темељ слободе, правде и мира у свету“.⁴⁹

Међународни оквир људских права јасно предвиђа да свака особа без дискриминације има право на уважавање својих јединствених околности што је питање принципа људских права. Једноставно речено, сва људска бића имају сва људска права.

Право људских права стога предвиђа да свако лице, без дискриминације, мора имати приступ његовим односно њеним људским правима. Државе се обавезују да осигурају да различит третман држављана и недржављана, односно различитих група недржављана, мора бити унесен у национално законодавство, да има легитиман циљ, и да свако поступање предузето да се оствари такав циљ мора само по себи бити сразмерно и оправдано. Државе, имају дужност да поштују, штите и остварују људска права свих миграната и избеглица.⁵⁰

Људска права избеглица призната су и даље се унапређују на међународном нивоу. Људска права загарантована су им следећим правним документима: Међународни пакт о грађанским и политичким правима и његови опциони протоколи, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима и његов опциони протокол, Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације, Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена и њени опциони протоколи, Конвенција о правима детета и њени опциони протоколи, Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака и њени опциони протоколи, Конвенција о правима особа са инвалидитетом, Међународна

⁴⁹Канцеларија високог комесара Уједињених нација за људска права, Универзална декларација о људским правима, доступно на: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cnr.pdf[28.07.2022]

⁵⁰CERD (2004). General Recommendation No. 30: Discrimination against Non-Citizens, октобар 2004, став 4.

конвенција за заштиту свих лица од присилног нестанка и Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица.

Када је реч о Републици Србији, иста је извршила ретификацију свих поменутих уговора, осим Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица, чиме је преузела обавезу да своје национално законодавство прилагоди и усмери на очување и заштиту права миграната, у складу са поменутиим међународним уговорима. У складу са Уставом Републике Србије, ратификовани међународни уговори део су националног правног поретка.

IV МЕЂУНАРОДНИ ИЗВОРИ ПРАВА

1. Првобитни покушаји заштите избеглица

Првобитни модели за установљење статуса избеглица донети су од стране Друштва народа, које је било универзална међународна организација основана 1919. године, на завршетку Првог светског рата, у сврху пружања заштите избеглицама након поделе Османског царства и пада Аустроуграске и Руске империје.⁵¹ Подаци показују да је након распада ових држава, а до 1926. године било чак више од 20 милиона људи који су спадали у групу интерно расејаних лица, док је ван граница својих држава живело око 10 милиона људи.⁵²

Први статус избеглица добиле су руске избеглице, а исто им је додељено од стране Друштва народа. Ово је обухватало око 800 хиљада руских избеглица које су биле расуте по Европи, без било каквог статуса, права или заштите. Након овог поступка, долази до све већег и озбиљнијег укључивања међународне заједнице у заштиту права расејаних лица.⁵³

Највећи успех покушаја у заштити права избеглица било је увођење тзв. Нансеовог пасоша, који је био потврда идентитета лица, а истовремено и путна исправа, која је издавана избеглицама у периоду између два светска рата. Ова исправа добила је име по комесару за избеглица у оквиру Друштва народа, Фридриху Нансену. Нансен је 1922. године, у Женеви, покренуо међународну конференцију на којој је дошло до потписивања првог међународног акта који се односио на издавање потврда. Овај аранжман прихватило је укупно 16 држава⁵⁴, али међу њима није била и тадашња Краљевина СХС, иако је била приуствна на одржаној конференцији.⁵⁵

На одржаној конференцији препорука је била да све државе обезбеде прихват руских избеглица и обезбеде им потребна средства, што је било у интересу целикупног човечанства. Међутим, државе нису биле спремне да приме и заштите избеглице, те је

⁵¹Крстић, И., Давинић, М. (2013). *Право на азил – међународни и домаћи стандарди*. Београд, стр. 80.

⁵²Zimmermann, A., Dorschner, F. M. (2011). *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and Its 1967 Protocol*. A Commentary, Oxford University Press, str. 43.

⁵³Крстић, И., Давинић, М. (2013). нав. дело, стр. 81.

⁵⁴Аранжман су прихватиле: Естонија, Финска, Франсуска, Велика Британија, Летонија, Боливија, Румунија, Јужноафричка Унија, Швајцарска, Норвешка, Италија, Бугарска, Холандија, Гватемала, Аустрија и Грчка; наведено према Крстић, И., Давинић, М. (2013). нав. дело, стр. 81.

⁵⁵Крстић, И., Давинић, М. (2013). нав. дело, стр. 81.

Друштво народа донело одлуку да закључи споразум са Међународном организацијом рада, 1924. године, који ће омогућити повезивање избеглица са послодавцима, у сврху проналажења посла. Исте године је усвојен и допуњен аранжман, који се сада односио и на статус јерменских избеглица.⁵⁶

Након тога, у годинама које следе, било је донето и допуњено неколико аранжмана који је требало да ближе одреде и регулишу статус избеглица. Аранжманима су предвиђена одређена права и заштита избеглим лицима. Предвиђено је да лични статус избеглица буде одређен државом порекла, те да се сматра за њихово стечено право. Посебно је важна тачка у којој се наводи да се суспендују мере протеривања избеглица, осим у случају када су избеглице ушле у државу кршећи националне прописе. Све ово представљало је први корак у успостављању правног режима заштите избеглица у свету.⁵⁷

2. Прва међународна конвенција за заштиту права избеглица

Доношење прве међународне конвенције о заштити права избеглица представља прекретницу из ове области, а иста је донета 28. октобра 1933. године и названа је Конвенција о међународном статусу избеглица. Иста је касније служила и као модел за доношење Конвенције о статусу избеглица из 1951. године.⁵⁸

Према члану 1 ове Конвенције одређено је да се она примењује на Русе, Јермене и асимиловане избеглице, односно, овај правни акт предвиђа групни приступ. Под избеглицом се према одредбама овог документа подразумева свако лице које се налази на територији своје државе, а не ужива њену заштиту. Овде треба напоменути и чињеницу да у оквиру ове дефиниције избеглог лица није укључен и страх од прогона.⁵⁹

⁵⁶Исто, стр. 82.

⁵⁷Исто, стр. 84.

⁵⁸Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933; United Nations Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons convened under General Assembly resolution 429 (V) of 14 December 1950, Adopted 28 July 1951.

⁵⁹Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933, član 1.

У оквиру члана 2 Конвенције наводи се да избегло лице име право да добије Нансенов пасош који важи најкраће годину дана, а који лицу омогућава излазак и улазак у земљу која му пружа правну заштиту.⁶⁰

Чланом 3 Конвенције одређује међународни принцип назван *non-refoulement*, који подразумева забрану протеривања избеглица у одређеним ситуацијама. Овим чланом одређује се да се применом одређених полицијских мера, не могу протеривати избегла лица са територије земље, која имају право да на територији исте бораве. Исто тако, овим лицима не сме се забранити улазак у земљу у којој редовно бораве.⁶¹

Ипак, како наводе Крстић и Давинић (2013) ово право је двоструко ограничено. Наиме, ова забрана, према Конвенцији, односила се само на она избегла лица која имају редовно боравиште на територији конкретне државе, а са друге стране, иста лица могу бити протерана из земље ако постоје разлози у оквиру националне безбедности или одржавања јавног реда и мира. То значи да државе задржавају право да примењују одређене интерне мере према избеглицама, у оквиру ових области.⁶²

Лични статус избеглица био је регулисан правом земље порекла, а ако то није било могуће онда правом земље у којој лице има боравак. Исто тако, државе су имале обавезу да поштују национална права која су стечена.

Надаље, у члану 6 Конвенције предвиђена је судска заштита избеглица, са истим правима и обавезама која важе и за држављане земље.⁶³ Даљи чланови наводе и низ других права и могућности заштите избеглица. Чланом 7, на пример, предвиђено је да избеглице могу да заснују радни однос, као и то да се ограничења неће примењивати на ова лица приликом заснивања овог односа.⁶⁴

Низ других права избеглица односио се на њихову заштиту, одређеним олакшицама и могућности да затраже помоћ, укључујући медицинску и хоспитализацију. Осим тога, Конвенција је избеглим лицима гарантовала право на школовање, под истим условима као и страним држављанима, на свим нивоима

⁶⁰Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933, члан 2.

⁶¹Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933, члан 3.

⁶²Крстић, И., Давинић, М. (2013). нав. дело, стр. 86.

⁶³Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933, члан 6.

⁶⁴Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933, члан 7.

образовања, право на стипендије и потпуно или делимично ослобађање од плаћања школарине. Надаље, државе које су ретификовале Конвенцију, обавезале су се да не намећу плаћање пореза и такси избеглим лицима које ће бити веће у односу на оне које плаћају домаћи држављани земље.⁶⁵

Треба нагласити и чињеницу да је ова Конвенција имала и своје недостатке, нарочито у томе што је била ограничена у одређењу права за оне групе избеглица које су имале заштиту од стране Друштва народа. Осим тога, Конвенција је била прихваћена само од стране осам држава.⁶⁶

3. Међународни правни акти из области заштите права избеглица

Након оснивања Уједињених нација, Генерална скупштина донела је одлуку да усвоји општу међународну дефиницију избеглица.⁶⁷ Две године касније долази до доношења Конвенције о статусу избеглица. Овом Конвенцијом није било одређено право на азил нити регулисана могућност за одобравање азила.⁶⁸

Циљ доношења ове Конвенције било је решавање проблема избеглица који је проистекао након Другог светског рата. Па тако, у оквиру члана 1А(2) Конвенције, наводи се да се под избеглим лицем подразумева свако лице које је прогоњено услед догађаја који су настали пре 1. јануара 1951. године.⁶⁹

Догађаји настали пре 1. јануара 1951. године, одређени су према територији и то чланом 1Б, као догађаји који су настали пре тог датума у Европи или негде другде. Осим тога, државе које ретификују и потпишу Конвенцију, у обавези су да гарантују и дају изјаву да преузимају обавезу на основу Конвенције.⁷⁰

⁶⁵Крстић, И., Давинић, М. (2013). нав. дело, стр. 86.

⁶⁶Конвенцију су ретификовале следеће државе: Белгија, Бугарска, Чехословачка, Данска, Француска, Ирска, Италија и Норвешка; наведено према Крстић, И., Давинић, М. (2013). нав. дело, стр. 87.

⁶⁷Анекс Резолуције 428/V/од 1949. Дефиниција је унета у Статут УНЦХР-а из 1950. године.

⁶⁸Конвенција о статусу избеглица, Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори, бр. 7/60.

⁶⁹Конвенција о статусу избеглица, члан 1А(2).

⁷⁰Конвенција о статусу избеглица, члан 1Б.

Према Конвенцији, избегла лица имају дужност да поштују законе и правила земље у којој се налазе, при чему државе треба да примењују одредбе ове Конвенције према свим лицима поједнако, без дискриминације.⁷¹

Надаље, Конвенцијом су одређени и они случајеви у којима се одредбе исте неће примењивати. Тако је чланом 1 у оквиру дела Ц одређене су следеће норме за избегла лица:⁷²

- 1) ако је оно добровољно поново тражило заштиту земље чије држављанство оно има; или
- 2) ако је, пошто је изгубило држављанство те земље, оно поново добровољно примило; или
- 3) ако је стекло ново држављанство и ужива заштиту земље чије је држављанство стекло; или
- 4) ако се добровољно вратило да би се настанило у земљи коју је напустило или изван које језивело из страха да ће бити прогоњено; или
- 5) ако, пошто су околности услед којих је оно било признато за избеглицу престале да постоје оне може и даље да одбија тражити заштиту земље чије држављанство има;
подразумевајући, међутим, да се одредбе овога параграфа неће примењивати на свакогизбеглицу о коме је реч у параграфу 1 одељка А овога члана који може, ради одбијања тражења заштите земље чије држављанство има, навести категоричне разлоге о ранијим прогонима;
- б) кад се ради о лицу које нема држављанство, ако је, пошто су околности услед којих је оно било признато за избеглицу престале да постоје, оно у стању да се врати у земљу у којој је имало уобичајено место боравка.

У оквиру члана 4 Конвенције о статусу избеглица одређује се да свако избегло лице има право да се према њему поступа на начин на који држава поступа према својим држављанима, а нарочито у погледу вероисповести и слободе верског васпитања.⁷³

Лични статус избеглица регулисан је чланом 12 Конвенције, а одређује да свака држава треба да поштује статус избеглог лица који је стекао на основу своје земље

⁷¹Конвенција о статусу избеглица, члан 2 и 3.

⁷²Конвенција о статусу избеглица, члан 1Ц.

⁷³Конвенција о статусу избеглица, члан 4.

породила, а ако тај статус није одређен, онда према законима државе у којој има боравак.⁷⁴ Осим тога, избеглицама је гарантовано и право на судску заштиту чланом 16 Конвенције.⁷⁵

Надаље, преостали чланови Конвенције регулишу статус избеглица, те им гарантују и друга права, као што су право на запослење, право на социјално и здравствено осигурање, право на образовање, право на слободу кретања, поседовање путних исправа и плаћање фискалних обавеза.

Исто тако, Конвенцијом је решено и питање протеривања избеглица из земље, те су дефинисани случајеви у којима држава има право да лице протера са своје територије, као и они случајеви у којима важи забрана протеривања.

Даље, када се ради о правним актима и покушајима заштите миграната на међународном плану, треба напоменути још и следећа међународна документа:

- 1) Међународни пакт о грађанским и политичким правима и његови опциони протоколи,
- 2) Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима и његов опциони протокол,
- 3) Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације,
- 4) Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена и њени опциони протоколи,
- 5) Конвенција о правима детета и њени опциони протоколи,
- 6) Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака и њени опциони протоколи,
- 7) Конвенција о правима особа са инвалидитетом,
- 8) Међународна конвенција за заштиту свих лица од присилног нестанка и
- 9) Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица.

Међународни пакт о грађанским и политичким правима је је међународни инструмент о људским правима легислативног карактера. Његовим одредбама утврђена су индивидуална и колективна права, одређене мере за надзор над њиховим

⁷⁴Конвенција о статусу избеглица, члан 12.

⁷⁵Конвенција о статусу избеглица, члан 16.

поштовањем и основан Комитет за људска права који настоји да се уговорнице придржавају преузетих обавеза. Пакт је усвојен и отворен за потписивање и ратификовање, или приступање, резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација 2200 А(XXI) од 16. децембра 1966. године, а ступио је на снагу 23. марта 1976. године када је потребних 35 држава депоновало инструменте о ратификацији или приступању.⁷⁶

СФРЈ је ратификовала Пакт законом од 30. јануара 1971. године.⁷⁷ Уз Пакт су усвојена и два протокола и то: Опциони протокол уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима који је ступио на снагу 23. марта 1976. године и Други опциони протокол уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима који је ступио на снагу 11. јула 1991. године. Савезна Република Југославија је оба протокола ратификовала 2001. године.⁷⁸

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима и његов опциони протокол усвојен је резолуцијом Генералне скупштине е 2200А (XXI) од 16. децембра 1966. године. Државе чланице овог Пакта, признају достојанства које је битно за све чланове људске породице и њихових једнаких инеотуђивих права представља основу слободе, правде и мира у свету, увиђајући да ова права произилазе из достојанства неодвојивог од човекове личности, увиђајући да се, према Општој декларацији о правима човека, идеал слободног људског бића, ослобођеног страха и беде, може постићи само ако се створе услови који омогућавају свакоме да ужива своја економска, социјална и културна права и своја грађанска и политичка права.⁷⁹

Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације усвојена је резолуцијом Генералне скупштине 2106 А (XX) од 21. децембра 1965. године. Темелји се на принципима достојанства и једнакости свих људи, прокламира да се сви људи рађају слободни и једнаки по достојанству и правима и да се свако може користити свим правима и свим слободама наведеним у њој, безикакве разлике, нарочито у погледу на расу, боју или национално порекло. Сматра да су сви људи једнаки пред законом и да имају право на подједнаку заштиту закона од сваке

⁷⁶Међународни пакт о грађанским и политичким правима, резолуција Генералне скупштине 2200А (КСКСИ), од 19. децембра 1966 године.

⁷⁷Законо ретификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима од 30. јануара 1971. године, Службени лист СФРЈ, бр. 7/1971.

⁷⁸Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/2001.

⁷⁹Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, резолуција Генералне скупштине 2200А (КСКСИ), од 19. децембра 1966 године.

дискриминације и сваког подстицања на дискриминацију.⁸⁰ СФРЈ је ретификовала ову Конвенцију Законом о ретификацији Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације усвојеним 1967. године.⁸¹

Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена коју је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација 18. децембра 1979. године.⁸² Настала је кроз дуги процес разматрања, тумачења, дефинисања и јачања легислативног оквира регулисања дискриминације жена на међународном нивоу. Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена или Женска конвенција или Повеља о женским правима је широко прихваћени међународни, обавезујући, документ којим се артикулишу и бране права жена, принцип недискриминације и равноправности мушкараца и жена у друштвеној заједници.³ У контексту заснивања и развоја међународних правних стандарда, Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена је фундаментални, стожерни, најобухватнији и најзначајнији универзални међународни инструмент којим се гарантује равноправност мушкараца и жена.⁸³

Конвенција о правима детета усвојена је на Генералној скупштини Уједињених нација 20. новембра 1989. године. Државе уговорнице ове Конвенције, сагласиле су се да породица, као основна јединица друштва и природне средине, представља погодно место за развој и благостање свих њених чланова а посебно деце, те треба да јој буде пружена неопходна заштита и помоћ како би могла у потпуности да преузме одговорности у заједници. Конвенцијом се прихвата да дете, у циљу потпуног и складног развоја личности, треба да расте у породичној средини, у атмосфери среће, љубави и разумевања. Сматра се да дете треба да буде у потпуности припремљено да живи самостално у друштву и да буде васпитано у духу идеала прокламованих у Повељи

⁸⁰Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације, резолуција Генералне скупштине 2106 А (XX) од 21. децембра 1965. године.

⁸¹Закон о ретификацији Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, Службени лист СФРЈ, бр. 31/67.

⁸²Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена, резолуција Генералне скупштине од 18. децембра 1979. године.

⁸³Жунић, Н. (2017). Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена и њена улога у артикулацији концепта дискриминације и афирмацији политичких права жена. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, LVI(76), стр. 171-172.

Уједињених нација, а посебно у духу мира, достојанства, толеранције, слободе, равноправности и солидарности.⁸⁴

Овакав став наведен је и у оквиру Декларације о правима детета, коју је усвојила Генерална скупштина 20. новембра 1959. године, где се наводи да су „детету, с обзиром на његову физичку и менталну незрелост, потребни посебна заштита и брига, укључујући одговарајућу правну заштиту како пре, тако и после рођења“.⁸⁵

Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака одобрена и предложена за потпис, ратификацију и приступање Резолуцијом Генералне скупштине 39/46 од 10. децембра 1984. године. Државе чланице ове конвенције, признају једнака и неотуђива права свих чланова људске обитељи, утемељеним на слободи, правди и миру у свету, сматрајући да та права произилазе из достојанства неодвојивог од људске особе. Конвенција наводи да се ни према коме не може извршити тортуре, нити бити подвргнут суровим, нељудским или понижавајућим казнама и поступцима. Овај међународни акт донет је у жељи да се повећа успешност борбе против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака у целом свету.⁸⁶

Међународна конвенција за заштиту свих лица од присилног нестанка одобрена је, усвојена и ратификована од стране Уједињених нација, 20. децембра 2006. године у Њујорку. У оквиру одредба ове Конвенције, државе су се сагласиле о томе да се унапређују, придржавају и поштују људска права и основних слобода свуда у свету. С обзиром на Општу декларацију о правима човека и на друге међународне инструменте у области људских права, хуманитарног права и међународног кривичног права, државе потписнице Конвенције изјавиле су свест о озбиљности присилног нестанка који представља злочин и, у неким околностима дефинисаним у међународном праву, злочин против човечности. У сврху спречавања присилног нестанка и борбе против некажњавања овог злочина, а имајући у виду право жртве на правду и накнаду, државе потписнице донеле су поменути Конвенцију.

⁸⁴Конвенција о правима детета, усвојена резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација, од 20. новембра 1989. године.

⁸⁵Декларација о правима детета, усвојена Резолуцијом 1386 (XIV) Генералне скупштине УН, 10. децембра 1959. године.

⁸⁶Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, усвојена Резолуцијом Генералне скупштине 39/46 од 10. децембра 1984. године.

V ЕВРОПСКИ ИЗВОРИ ПРАВА ИЗБЕГЛИЦА

1. Интернационалне и регионалне конвенције из области заштите права избеглица у ЕУ

Интернационалне и регионалне конвенције које се баве питањем заштите људских права у оквиру ЕУ су следеће:⁸⁷

- 1) Конвенција из 1950. за заштиту људских права и основних слобода (позната као Европска конвенција о људским правима);
- 2) Конвенција Уједињених нација о статусу избеглица из 1951. године;
- 3) Конвенција Уједињених нација против мучења и других окрутних, нехуманих или понижавајућих поступака или казни из 1984. године;
- 4) члан 18 Повеље о основним правима ЕУ.

Владе потписнице Конвенције из 1950. за заштиту људских права и основних слобода, као чланице Савета Европе, а имајући у виду Универзалну декларацију о људским правима обавезале су се на очување и развијање основних људских права и слобода. Потврђујући изнова своју дубоку веру у основне слободе које су темељ правде и мира у свету и које се најбоље одржавају стварном политичком демократијом, с једне стране, и заједничким схватањем и поштовањем људских права од којих оне зависе, с друге стране, државе потписнице ове Конвенције, односно владе европских земаља, биле су решене да имају заједничко наслеђе политичких традиција, идеала, слободе и владавине права, те предузму прве кораке за заједничко остваривање извесних права наведених у Универзалној декларацији.⁸⁸

Потврђујући да Високе стране уговорнице, у складу са начелом супсидијарности, носе првенствену одговорност за обезбеђивање права и слобода гарантованих Конвенцијом и протоколима уз њу, и да у ту сврху уживају поље слободне процене које подлеже надзору Европског суда за људска права успостављеног овом Конвенцијом.

⁸⁷ Вуопанно, Л. (2017). нав. дело.

⁸⁸ Конвенција из 1950. за заштиту људских права и основних слобода, Европски суд за људска права, Рим, новембар 1950 године.

Конвенција Уједињених нација о статусу избеглица из 1951. године и Конвенција Уједињених нација против мучења и других окрутних, нехуманих или понижавајућих поступака или казни из 1984. године биле су објашњене у претходном поглављу овог рада.

Надаље, треба навести и члан 18 Повеље о основним правима ЕУ, којим су кроз право о азилу решена питања миграната. У оквиру овог члана, наведено је: „јемчи се право на азил, уз поштовање правила Женевске конвенције од 28. јула 1951. и Протокола од 31. јануара 1967, који се односе на статус избеглица, и у складу са Уговором о Европској унији и Уговором о функционисању Европске уније“.⁸⁹

2. Уредбе и директиве Европске уније из области заштите права избеглица

Када је реч о законодавству ЕУ, заједнички европски систем азила (CEAS) успостављен је 2003. године. Састоји се од:⁹⁰

- 1) *Даблинска уредба* (604/2013) – Утврђује критеријуме и механизме за одређивање државе чланице одговорне за разматрање захтева за азил. Генерално, тражилац азила мора да се региструје и прође кроз процес азила тамо где је ушао у ЕУ и да остане у тој земљи док се не донесе одлука.
- 2) *EURODAC Уредба* (603/2013) (преиначена је ступила на снагу јула 2015.) – Узимање отисака прстију да би се утврдило у коју државу чланицу ЕУ је стигао тражилац азила.
- 3) *Директива о квалификацијама* (2011/95/ЕУ) – Дефинише „избеглицу“ и предвиђа „супсидијарну заштиту“. Утврђује заједничке основе за давање статуса избеглице или супсидијарне заштите. Држављанима трећих земаља се такође може одобрити статус азила из хуманитарних разлога, али то није ствар права ЕУ јер је то национално опредељење како је дефинисано у законодавству државе чланице.
- 4) *Директива о условима пријема* (2013/33/ЕУ) (преиначена је ступила на снагу јула 2015.) – Покушаји стандардизације правила и смањења куповине азила.

⁸⁹Повеље о основним правима ЕУ, 2007/С 303/01, члан 18.

⁹⁰Вуопанно, L. (2017). Исто.

Правила укључују такве детаље као што је омогућавање приступа запослењу тражиоцу азила у року од девет месеци.

- 5) *Директива о поступку азила (2013/32/ЕУ)* (преиначена је ступила на снагу јула 2015.) – Успоставља заједничке процедуре за давање и одузимање статуса азила.

Када је реч о Даблинској уредби, иста је усвојена 2003. године, а њена сврха била је да се утврди која је држава одговорна за разматрање захтева за азил (обично држава у којој тражилац азила први пут ушао у ЕУ) и да би се осигурало да свака тврдња добије правично испитивање у једној од држава чланица. Даблински систем функционише под претпоставком да су закони и пракса о азилу држава ЕУ засноване на истим заједничким стандардима, те дозвољавају тражиоцима азила да уживају сличне нивое заштите у свим државама чланицама ЕУ.⁹¹

У стварности, међутим, законодавство и пракса се и даље увелико разликују од земље до земље, што доводи до тога да тражилаца азила имају различите третмане широм Европе. Ипак, Даблински систем повећава притиске на спољне пограничне регионе ЕУ и грубо ремети животе оних који беже у Европу ради заштите.

Даблински режим је првобитно успостављен Даблинском конвенцијом, која је потписана у Даблину у Ирској 15. јуна 1990. године, а први пут је ступила на снагу 1. септембра 1997. за првих дванаест потписница⁹², 1. октобра 1997. за Аустрију и Шведску, и 1. јануара 1998. за Финску.⁹³

Уредба Даблин II је усвојена 2003. године, која је заменила Даблинску конвенцију у свим државама чланицама ЕУ осим у Данској, која има могућност изузећа од спровођења прописа у области слободе, безбедности и правде.⁹⁴ Одредбе Уредбе су такође проширене уговором на земље које нису чланице.

⁹¹ Даблинска уредба, 604/2013, Европска унија.

⁹² Белгија, Данска, Француска, Немачка, Грчка, Ирска, Италија, Луксембург, Холандија, Португал, Шпанија и Уједињено Краљевство.

⁹³ Convention determining the State responsible for examining applications for asylum lodged in one of the Member States of the European Communities (Deposited with the Government of Ireland), Council European Union, доступно на: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/treaties-agreements/agreement/?id=1990090> [19.09.2022]

⁹⁴ Council Regulation (EC) No. 343/2003 of 18 February 2003 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an asylum application lodged in one of the Member States by a third-country national. Official Journal of the European Union. L (50/1).

Европска комисија је 3. децембра 2008. предложила амандмане на Даблинску уредбу, стварајући прилику за реформу Даблинског система. Уредба Даблин III (No. 604/2013) је одобрена у јуну 2013. године, заменивши Уредбу ДаблинII, и примењује се на све државе чланице осим Данске.⁹⁵ Ступио је на снагу 19. јула 2013. Заснован је на истом принципу као и претходна два, тј. да је прва држава чланица у којој се чувају отисци прстију или је поднет захтев за азил одговорна за нечији захтев за азил.

Један од главних циљева Даблинске уредбе је да спречи подносиоца захтева да поднесе пријаве у више држава чланица. Други циљ је да се смањи број „орбитајућих“ тражилаца азила, који се превозе из државе чланице у државу чланицу. Држава у којој тражилац азила први поднесе захтев за азил је одговорна за прихватање или одбијање захтева, а тражилац не може поново покренути процес у другој јурисдикцији.

Уредба о формирању базе података отисака прстију тражилаца азила *EURODAC*, којом се омогућује пренос отисака прстију тражилаца азила у централни систем. Овом Уредбом наводи се да уколико лице борави у држави потписници Даблинског споразума, органи јавне власти могу да узму отиске прстију и да их проследе у базу података *EURODAC*. То се искључиво ради у циљу утврђивања чињенице да ли је лице икада поднело захтев за азил. Подаци о отисцима прстију неће се чувати у бази података, међутим, у случају да је лице некада поднело захтев за азил у некој другој држави, исто може бити упућено у ту државу.⁹⁶

Директива о квалификацији (прерађена) као правни инструмент ступила је на снагу 21. децембра 2013. године, те учвршћује усаглашеност закона о азилу у оквиру Уније. Овај циљ је испољенизбором законодавца да избегава израз „минимални стандарди”, што је очигледно из формулације члана 1. Директиве о квалификацији (прерађене): Сврха ове директиве је да постави стандарде за квалификацију држављана трећих земаља или лица без држављанства задобијање међународне заштите, за

⁹⁵ Regulation (EU) No. 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast). *Official Journal of the European Union*, L (180/31).

⁹⁶ Regulation (EU) No 603/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast). *Official Journal of the European Union*, L (180).

јединствени статус избеглица или лица која испуњавају услове за супсидијарну заштиту, као и за садржај одобрене заштите.⁹⁷

У уводној изјави Директиве о квалификацији (прерађене) објашњава се да међу државама чланицама и даље постојезначајна одступања у погледу пружања заштите исдржаја такве заштите након усвајања Директиве о квалификацији. Стога је сврха Директиве о квалификацији (прерађене) виши степен усаглашавања прописа о признавању исдржају међународне заштите на основу виших стандарда. Према уводној изјави, постизање овог циља требало би да помогне у ограничавању секундарних кретања тражилаца међународне заштите између држава чланица, ако је такво кретање проузроковано искључиво разликама у правним оквирима.⁹⁸

Циљ Директиве о условима пријема јесте стварање правила Европске уније о условима за живот (или „прихват“) за подносиоце захтева за међународну заштиту (тражитеље азила или особе које траже супсидијарну заштиту) који чекају да се њихов захтев размотри. Ова правила би требало да спрече људе да се преселе у различите земље због разлика у животним условима. Има за циљ да гарантује достојанствен животни стандард за тражиоце азила у ЕУ и обезбеди поштовање њихових људских права.⁹⁹

Директива о поступку азила имала је за циљ укидање Директиве 2005/85/ЕС о минималним стандардима о процедурама за давање и повлачење статуса избеглице у Европској унији. Њоме се успостављају заједничке процедуре за давање и повлачење међународне заштите (избеглички статус и заштита која се даје људима који нису избеглице, али који би ризиковали озбиљну штету ако се врате у земљу порекла).¹⁰⁰

Директива покрива све захтеве за међународну заштиту поднете у земљама ЕУ (са изузетком Данске, Ирске и Уједињеног Краљевства) укључујући на границама, у територијалним водама или у транзитним зонама.

⁹⁷Директива 2011/95/ЕУ Европског парламента и Савета од 13. децембра 2011. о стандардима за квалификацију држављана трећих земаља или лица без држављанства као корисника међународне заштите, за јединствен статус за избеглице или за лица која испуњавају услове за супсидијарну заштиту, и за садржај додијелене заштите (преинака). *Official Journal L337*.

⁹⁸Исто.

⁹⁹Директива 2013/33/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. о утврђивању стандарда за пријем подносилаца захтева за међународну заштиту (преиначена). *Official Journal L180*.

¹⁰⁰Директива 2013/32/ЕУ Европског парламента и Вијећа од 26. липња 2013. о заједничким поступцима за признавање и одузимање међународне заштите (преиначена). *Official Journal L180*.

Директивом су утврђена јаснија правила о начину подношења захтева за међународну заштиту, тако да се одлуке о захтевима доносе брже и ефикасније него раније. Морају се направити посебни аранжмани, посебно на границама, како би се људима помогло да се пријаве. По правилу, почетни процес пријаве (не укључујући жалбе) не сме да траје дуже од шест месеци. Доносиоци одлука морају бити посебно обучени у процесу и подносиоцима захтева морају бити дате процедуралне гаранције.

У добро дефинисаним околностима, где је вероватно да ће пријава бити неоснована или када постоји озбиљна забринутост за националну безбедност или јавни ред, могу се применити посебне процедуре, укључујући бржи процес или обраду захтева на граници

VI ПРАВА ИЗБЕГЛИЦА И СТРАНАЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

1. Општи преглед стања избеглица у Републици Србији

Током протекле две деценије, Република Србија суочила се са бројним и различитим миграцијама. До скоро се сама појава миграција у Србији везивала за околности и процес распада бивше Југославије.¹⁰¹ Ипак, не треба занемарити ни чињеницу да се на простор Србије, одувек досељавао велики број странаца, који су најчешће ту и остајали да живе. Крајем 2014. и током 2015. године, повећан број миграната и избеглица почео је да пристиже у Србију такозваном „балканском копненом рутом“, већином са намером да наставе пут ка земљама Европске уније. Током 2015. године, око 580.000 лица прошло је кроз Србију (види ниже). Напори држава да се балканска копнена рута затвори 2016. били су само делимично успешни.

У Републици Србији, према Миграционом профилу који је објавио Комесаријат за избеглице и миграције за 2016. годину, било је 203.140 расељених лица са Косова и 29.457 избеглица из других делова бивше Југославије.¹⁰²

Током 2016. године издато је 7.139 радних дозвола странцима који имају одобрен привремени боравак у Републици Србији, као и 201 радна дозвола странцима са одобреним сталним настањем у Републици Србији. На евиденцији Националне службе за запошљавање са стањем на дан 31.12.2016. године налазило се 700.947 незапослених лица од којих је 0,11% регистровано као страни држављани.¹⁰³

У 2016. години издато је 6.325 одобрења привременог боравака и то први пут. Разврставањем према основи одобрења, примећује се да је у 2014, 2015. и 2016. години најчешћи основ за добијање привременог боравака било на основу рада (редом 41,7%, 42,9% и 43%). На крају 2016. године, било је 619 странаца у Републици Србији са привременим боравком на основу образовања, што представља драстично смањење у

¹⁰¹Комесаријат за избеглице и миграције, О миграцијама, доступно на: <http://www.kirs.gov.rs/articles/migo.php?type-1=59&lang=SER&date=0>[28.07.2022]

¹⁰²Миграциони профил Републике Србије за 2016. годину, доступно на: <http://www.kirs.gov.rs/docs/migracije/migracioni%20profil%202016.pdf.Ostali>[28.07.2022]

¹⁰³Исто, стр. 55 и 56.

односу на 2016, када је било 1674 странаца, или у односу на 2014. год, када је било 1288 странаца боравило по овом основу.¹⁰⁴

У 2016. години број странаца којима је изречена мера отказа боравка у Републици Србији износи 6.231. У односу на 2015. годину, тај број се драстично смањило, односно смањило се за преко 9.000 лица. Од лица којима је отказан боравак у 2016. години, више од половине чине држављани Авганистана и Пакистана.¹⁰⁵ Број држављана других држава и лица без држављанства којима је изречена заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије, у 2016. години износи 164.¹⁰⁶

Од 1. јануара до 31. децембра 2015. године 579.518 миграната из Азије, са Блиског истока и из Африке прешло је државну границу Републике Србије и изразило намеру за азил. Овај број је много већи од броја тражилаца азила у 2014. године (16.500). Током тог периода, број тражилаца азила у Републици Србији почео је нагло да расте; међутим, број тражилаца азила смештених у центрима за азил постепено се смањило, а неки центри за азил су на крају испражњени. Мигранти који су пролазили кроз Србију остајали су на њеној територији по само неколико дана, колико им је времена требало да даље организују свој пут ка земљама ЕУ и због најаве затварања граница у Европи.¹⁰⁷

У 2016. од 1. јануара до 31. децембра, 12.821 миграната изразило је намеру да тражи азил у Републици Србији. Од 1. јануара 2017. до 30. новембра 2017. године, 5.702 странаца изразило је намеру да тражи азил у Републици Србији. Од тог броја, 215 је регистровано, 208 захтева за азил је поднето пред службеницима Канцеларије за азил, 96 особа је интервјуисано, 8 предмета је одбијено, 55 одбачено и 13 међународних заштита је додељено (10 супсидијарних заштита и 3 избегличка статуса). Управо ове статистике говоре, да је од 5.702 лица која су изразила намеру да траже азил у Србији, само 208 особа заправо било у поступку за азил. Од почетка примене Закона о азилу 2008, укупно је додељено 59 супсидијарних заштита и 44 избегличка статуса.¹⁰⁸

¹⁰⁴Исто.

¹⁰⁵Исто.

¹⁰⁶Исто, стр. 36.

¹⁰⁷Исто, стр. 61.

¹⁰⁸Исто.

2. Општи преглед политика и нормативни оквир

Као основни правни документ који регулише статус и положај избеглица у Републици Србији наводи се Закон о избеглицама¹⁰⁹. Чланом 1 овог Закона предвиђено је да исти регулише статус и права „лицима која су услед догађаја од 1991. до 1998. године и њихових последица избегла или прогнана из бивших југословенских република на територију Републике Србије, а не могу или због страха од прогона или дискриминације не желе да се врате на територију са које су избегла, укључујући и лица која су се определила за интеграцију (у даљем тексту: избеглице), обезбеђује се, у складу са одредбама овог закона, збрињавање ради задовољавања њихових основних животних потреба и пружа помоћ у процесу интеграције“, као и „лице које се определило за интеграцију, у смислу овог закона, јесте лице које је поднело захтев за пријем у држављанство Републике Србије“.¹¹⁰

Закон о азилу и привременој заштити усвојен је 2018. године, а до тада је примењиван стари Закон о азилу, који је ступио на снагу 2007. године. Закон о азилу и привременој заштити прописује начела, услове и поступке за одобрење и престанак азила, као и статус, права и обавезе тражилаца азила и лица којима је одобрено право на уточиште у Србији. Према члану 4 овог Закон, дефинисано је да „странац који се налази на територији Републике Србије има право да изрази намеру да поднесе захтев за азил и да поднесе захтев за азил у Републици Србији, у складу са законом“.¹¹¹

Овај Закон се стога не односи на избеглице које су то својство стекле на основу Закона о избеглицама Републике Србије. Закон о азилу, осим права на азил које обухвата право на уточиште и супсидијарну заштиту, укључује привремену заштиту у случају масовног доласка лица када није могуће спровести индивидуалну процедуру за одобрење азила.

Закон о странцима¹¹², такође, делимично регулише права избеглица на територији Републике Србије. Ипак, одредбе овог Закон се не примењује на странце

¹⁰⁹Закон о избеглицама, Службени гласник РС, бр. 18/92, Службени лист СРЈ, бр. 42/2002 - одлука СУС и Службени гласник РС, бр. 30/2010.

¹¹⁰Закон о избеглицама, Службени гласник РС, бр. 18/92, Службени лист СРЈ, бр. 42/2002 - одлука СУС и Службени гласник РС, бр. 30/2010, члан 1.

¹¹¹Закон о азилу и привременој заштити, Службени гласник РС, бр. 24/2018, члан 4.

¹¹²Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019.

који су поднели захтев за азил или им је одобрен азил у Републици Србији, већ се примењују на услове за спајање породице лица којима је одобрена супсидијарна заштита¹¹³ и удаљење странаца¹¹⁴.

Република Србија није развила политике нити програме који се детаљније односе на мигранте. Ипак, постоји уредба о могућности укључивања избеглица у друштвени, културни и привредни живот на простору Републике Србије. Органи Републике Србије стекли су велико искуство током времена и процеса Европских интеграција, а требало би искористити све ове факторе да би се брзо припремили и испланирали институционални механизми за укључивање свих избеглица у српско друштво.

2.1. Права странаца у Републици Србији

Под странцима подразумевамо лица која немају држављанство Републике Србије. Не постоји међународни документ који уређује права странаца, већ је то право одређено националним законодавствима сваке од држава.

Република Србија суочена је различитим миграционим токовима, а права избеглица и странаца која се односе на могућност запослења на територији наше земље, дефинисана су тако да је рад омогућен само лицима којима је формално и званично признат статус избеглица, односно лицима која имају азил на територији Србије. Странци имају права у складу са њиховим званичним документима који им омогућавају боравак, привремени боравак или рад у Републици Србији.

Према Закону о странцима¹¹⁵ Републике Србије, наводи се да је странац „свако лице које нема држављанство Републике Србије“.¹¹⁶ Дакле, сматра се свако лице које се налази на територији Републике Србије, а не поседује српско држављанство. Они који редовно бораве на територији Србије, а страна су лица, углавном су она лица која су ангажована у представништвима страних и домаћих предузећа, банака, на грађевинским радовима, у трговини и у другим областима. Осим тога, постоји и група странаца који захтевају боравак по основу брака или сродства.

¹¹³Закон о азилу и привременој заштити, Службени гласник РС, бр. 24/2018, члан 4.

¹¹⁴Закон о азилу и привременој заштити, Службени гласник РС, бр. 24/2018, члан 57.

¹¹⁵Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019.

¹¹⁶Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019, члан 3.

Ипак, Закон из своје примене искључује лица која су поднела захтев за добијање азила, или лица којима је одобрен азил у Републици Србији, лица која су стекла избеглички статус и лица која по међународном праву уживају привилегије и имунитете у делу који је привилегијама и имунитетима искључен.¹¹⁷ Другим речима, под странцима се у Републици Србији подразумевају сва лица која не уживају њено држављанство, а немају неки посебан статус, као што то имају лица без држављанства, избеглице и азиланти.

Када је реч о могућности добијања држављанства у Републици Србији, ово питање је регулисано Законом о држављанству Републике Србије¹¹⁸. Овај Закон регулише ко и под којим условима стиче српско држављанство. Тако је чланом бпрописано да се држављанство стиче: пореклом; рођењем на територији Републике Србије; пријемом на основу међународних уговора.¹¹⁹

Странац коме је одобрено стално настањење у Републици Србији може бити, на свој захтев, примљен у држављанство Републике Србије, под условом:

- 1) да је навршио 18 година живота и да му није одузета пословна способност;
- 2) да има отпуст из страног држављанства или да поднесе доказ да ће отпуст добити ако буде примљен у држављанство Републике Србије, осим уколико захтев не подноси лице без држављанства или лице које пружи доказ да ће по закону земље чији је држављанин аутоматски изгубити држављанство пријемом у држављанство Републике Србије;
- 3) да је до подношења захтева најмање три године непрекидно имао пријављено пребивалиште на територији Републике Србије;
- 4) да поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом.

Уколико је лице рођено на територији Републике Србије, може бити примљено у држављанство ако је до подношења захтева за пријем најмање две године непрекидно боравило на територији Републике Србије и ако поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом.¹²⁰ Пребивалиште и боравак дефинишу се према Закону о пребивалишту и боравишту.¹²¹

¹¹⁷Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019, члан 2.

¹¹⁸Закон о држављанству, Службени гласник РС", бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018.

¹¹⁹Закон о држављанству, Службени гласник РС", бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018, члан 6.

¹²⁰Закон о држављанству, Службени гласник РС", бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018, члан 16.

¹²¹Закон о пребивалишту и боравишту, Службени гласник РС", бр.87/2011.

Странац који је најмање три године у брачној заједници са држављанином Републике Србије и коме је одобрено стално настањење у Републици Србији може бити примљен у држављанство Републике Србије ако поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом.¹²²

Највећи број закона односи се на сва лица, па и на странце, осим уколико закон не искључује примену и на странце. Међутим, посебне одредбе за странце одређене су Законом о странцима, који уређује услове за улазак, кретање и боравак странца у Републици Србији.

Одредбама Закона о странцима предвиђено је да странац може да улази и борави у Републици Србији, под условима из овог закона, с важећом путном исправом у коју је унета виза или одобрење боравка, уколико законом или међународним уговором није другачије одређено.¹²³

Странцу ће се ограничити или забранити кретање и боравак на одређеном простору у Србији ако то захтевају разлози заштите јавног поретка или националне безбедности и њених грађана. Закон дозвољава и улазак и излазак са територије Републике Србије на основу заједничке путне исправе и дефинише шта се сматра незаконитим уласком у Републику Србију.

Закон о странцима предвиђа три врсте боравка странаца – боравак до деведесет дана, привремени боравак и стално настањење.¹²⁴

Привремени боравак може се одобрити странцу који намерава да борави у Републици Србији дуже од деведесет дана због рада, школовања, спајања породице или других оправданих разлога, у складу са законом или међународним уговором. Странац коме је одобрен привремени боравак дужан је да борави у Републици Србији у складу са сврхом одобрења боравка.

Закон о странцима дефинише и услове за одобрење сталног настањења странцу. Стално настањење може се одобрити странцу:¹²⁵

¹²²Закон о држављанству, Службени гласник РС", бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018, члан 17.

¹²³Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019, члан 6.

¹²⁴Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019, члан 39, 40 и 67.

¹²⁵Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019, члан 68.

- 1) који је до дана подношења захтева за стално настањење у Републици Србији боравио непрекидно дуже од пет година на основу одобрења за привремени боравак;
- 2) који је најмање три године у браку са држављанином Републике Србије, или странцем који има стално настањење;
- 3) малолетнику на привременом боравку у Републици Србији ако је један од родитеља држављанин Републике Србије или странац који има одобрено стално настањење, уз сагласност другог родитеља и
- 4) који је пореклом са територије Републике Србије.

Закон о странцима дозвољава и задржавање странаца. Изузетно, ако то налажу разлози обезбеђења принудног удаљења, странац се може задржати у просторијама надлежног органа, али не дуже од 24 часа. На његово задржавање примењују се одредбе Закона о полицији.

Странац може бити задржан у Прихватилишту за странце или му може бити изречена мера обавезног боравка у одређеном месту. Закон о странцима познаје категорију Прихватилишта за странце, у које се решењем упућују странци које није могуће одмах принудно удаљити и странци којима није утврђен идентитет или не поседују путну исправу.

Закон о запошљавању странаца¹²⁶ настао је као резултат потреба на основу следећих разлога: европске интеграције, све већи економски значај миграција у односу на друге миграционе трендове и значај радне миграције за развој Србије и уређење тржишта рада. Овај законодавни акт требало би у начелу да постави темеље обухватније и делотворније државне политике и оперативни оквир за запошљавање странаца у Србији, и успостави правни и институционални оквир за управљање овом јединственом групом радника. Он подржава практичне напоре усмерене ка унапређивању запошљавања странаца у складу са потребама тржишта рада у Србији и поједностављеним условима за улазак и запошљавање одређених категорија странаца (студената, истраживача, академика, пословних људи, високо квалификованих стручњака).

Према одредбама овог Закона, нарочито се наглашава једнак третман запошљавања страних држављана, нарочито у погледу услова запошљавања, зараде,

¹²⁶Закон о запошљавању странаца, Службени гласник РС, бр. 128/2014, 113/2017, 50/2018 и 31/2019.

услова отпуштања и приступа социјалним правима – нпр. праву на осигурање за случај незапослености.¹²⁷

Треба напоменути да у области радног права, постоје одредбе које дефинишу могућности великог броја странаца за добијања радних дозвола на територији Републике Србије. Међутим, ово питање није у потпуности и адекватно решено. Избеглице који се налазе у ирегулатној ситуацији имају ограничена права и уопште нису укључени у спектар ових могућности. Стога, веома је битно ускладити правни оквир са међународним конвенцијама, али и директивама Европске уније, као и Законом о азилу и привременој заштити.

2.2. Права избеглица у Републици Србији

Првобитни међународни покушаји регулације статуса избеглица, како смо претходно навели, започети су доношењем Конвенције о статусу избеглица 1951. године. Конвенција предвиђа низ обавеза на страни државе на чијој територији се налази избеглица, а посебно предвиђа у члану 33. став 1. да ниједна држава уговорница неће протерати или вратити силом, на ма који начин то било, избеглицу са границе територије где би његов живот или слобода били угрожени због његове расе, вере, држављанства, припадности некој социјалној групи или политичког мишљења.¹²⁸

Иако је СФРЈ још 1959. ратификовала ову Конвенцију, Закон о избеглицама Републике Србије донет је тек 1992. године¹²⁹,¹⁰⁰ а његова специфичност лежи у томе да уско дефинише појам избеглица и ограничава их на лица пореклом са територије бивше СФРЈ. У Закону из 1992. године, у члану 1 каже да: „Србима и грађанима других националности који су услед притиска хрватске власти или власти у другим републикама, претње геноцидом, као и прогона и дискриминације због њихове верске и

¹²⁷Закон о запошљавању странаца, Службени гласник РС, бр. 128/2014, 113/2017, 50/2018 и 31/2019, члан 4.

¹²⁸Конвенција о статусу избеглица, члан 33, став 1.

¹²⁹Закон о избеглицама, Службени гласник РС, бр. 18/92, Службени лист СРЈ, бр. 42/2002 – одлука СУС и Службени гласник РС, бр. 30/2010. Уз овај Закон донето је неколико подзаконских аката: Уредба о збрињавању избеглица (Службени гласник РС, бр. 20/92, 70/93, 105/93, 8/94, 22/94, 34/95 и 36/04); Уредба о начину збрињавања прогнаних лица (Службени гласник РС, бр. 47/95); Правилник о евиденцији избеглица (Службени гласник РС, бр. 23/92); Правилник о избегличкој легитимацији (Службени гласник РС, бр. 23/92 и 139/2004); Правилник о обрасцу избегличког картона (Службени гласник РС, бр. 23/92, 22/94 и 61/94), и Уредба о ближим условима и мерилима за утврђивање реда првенства за решавање стамбених потреба избеглица (Службени гласник РС, бр. 58/2011).

националне припадности или политичког уверења, били принуђени да напусте своја пребивалишта у тим републикама и избегну на територију Републике Србије.¹³⁰

У време доношења овог Закона циљ је, пре свега, био да се пружи законски оквир за хуманитарно збрињавање лица која су услед ратних сукоба на просторима бивше СФРЈ избегла на територију Републике Србије. Временом, како је постало јасно да проблем избеглиштва није привременог карактера, већ да се велики број лица са избегличким статусом одлучио за останак у Србији, јавила се потреба да се овај закон измени како би се створио јаснији законски оквир за интеграцију лица која су стекла држављанство Републике Србије.

Прво је донет Закон о азилу 2007. године, којим је институт азила усклађен са међународним обавезама Републике Србије, па се одредбе Закона о азилу примењују на лица на која није могуће применити одредбе Закона о избеглицама. Према одредбама Закона о азилу и привременој заштити, прописан је једнак статус и третман миграната и избеглица, којима је омогућено право на азил, као и странаца који имају стално боравиште на територији Србије, у односу на право на рад. Законодавац се у овом случају такође ослонио на решења која се налазе у релевантним директивама ЕУ које уређују имиграцију и статус лица под међународном заштитом и њихов слободан приступ тржишту рада.¹³¹

Такође, маја 2010. године, измењен је и допуњен постојећи Закон о избеглицама из 1992. године. Иако је за потребе Закона о избеглицама појам избеглице и даље уско дефинисан, наведеним изменама он је проширен у односу на првобитни текст из 1992. године. Тако се од измена 2010. године избеглице дефинишу као: „лица која су услед догађаја од 1991. до 1998. године и њихових последица избегла или прогнана из бивших југословенских република на територију Републике Србије, а не могу или због

¹³⁰Закон о избеглицама, Службени гласник РС, бр. 18/92, члан 1.

¹³¹Директива 2013/33/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. којом се утврђују стандарди за прихват подносилаца захтева за међународну заштиту, *Official Journal* L180, стр. 96-116. Директива 2001/55/ЕС од 20. јула 2001. о минималним стандардима за доделу привремене заштите у случају масовног прилива расељених лица и о мерама за унапређење равнотеже међу државама чланицама у напорима за пружање помоћи при пријему таквих лица и сношењу последица тог пријема, 7. август 2001, *Official Journal* L 212/12–212/23; Директива 2004/81/ЕС од 29. априла 2004. о издавању боравишних дозвола резидентима трећих земаља који су жртве трговине људима или илегалних имиграција, који сарађују са надлежним органима, *Official Journal* L261, стр. 19–23; Директива 2011/95/ЕЗ од 13. децембра 2011. године о стандардима за квалификацију држављана трећих земаља или лица без држављанства као корисника међународне заштите, о јединственом статусу за избеглице или лица под супсидијарном заштитом и садржај одобрене заштите.

страха од прогона или дискриминације не желе да се врате на територију са које су избегла, укључујући и лица која су се определила за интеграцију.¹³²

Лицем које се определило за интеграцију сматра се лице које је поднело захтев за пријем у држављанство Републике Србије. Нова дефиниција појма избеглице тиме је укључила и лица која су се определила за интеграцију, и у складу сатим избеглицама се сада, поред збрињавања ради задовољавања основних животних потреба, пружа и помоћ у процесу интеграције.

Законом о избеглицама основан је Комесаријат за избеглице као посебна организација за обављање стручних и других послова који се односе на збрињавање, повратак и интеграцију избеглица. Комесаријат за избеглице у првом степену одлучује о признавању и престанку статуса избеглица, као и о праву на збрињавање, његовом умањењу и престанку.

Против решења Комесаријата незадовољна странка може уложити жалбу у року од петнаест дана од дана достављања. По жалби против решења Комесаријата о признавању и престанку статуса избеглица решава Министарство унутрашњих послова. По жалби против решења о праву на збрињавање, умањењу или престанку права на збрињавање решава Комисија Владе за решавање стамбених потреба избеглица.

Избеглицама којима је на основу решења признат статус, Министарство унутрашњих послова издаје избегличку легитимацију, која представља јавну исправу којом се доказује идентитет и на основу које се остварују права која избеглицама по закону припадају. Избегличка легитимација садржи податке које садржи лична карта и на њено издавање, чување и замену сходно се примењују прописи о личној карти.¹³³

Министарство унутрашњих послова води евиденцију о издатим избегличким легитимацијама и промени боравишта избеглица. Поступак за престанак статуса избеглице може се покренути по службеној дужности или на образложен лични захтев избеглице. По службеној дужности Комесаријат доноси решење о престанку статуса избеглице:

¹³²Закон о избеглицама, Службени гласник РС, бр. 18/92, Службени лист СРЈ, бр. 42/2002 – одлука СУС и Службени гласник РС, бр. 30/2010, члан 1.

¹³³Образац избегличке легитимације и начин вођења евиденције о издатим избегличким легитимацијама и промени боравишта избеглице прописан је Правилником о избегличкој легитимацији, Службени гласник РС, бр. 23/92 и 139/2004.

- 1) ако је лице стекло држављанство Републике Србије и покренуло поступак пријаве пребивалишта;
- 2) ако се лице добровољно вратило да би се настанило у бившу југословенску републику из које је избегло;
- 3) ако се лице исели у трећу земљу или
- 4) корисницима програма стамбеног збрињавања у процесу интеграције.

Комесаријат за избеглице доставља Министарству унутрашњих послова решење о престанку статуса избеглице, а Министарство одузима избегличку легитимацију избеглици којој је престао статус.

Законом је дефинисано да збрињавање избеглица обухвата организовани прихват, привремени смештај, помоћ у исхрани, материјалну и другу помоћ, и право на здравствену и социјалну заштиту, запошљавање и школовање, у складу са законом. Избеглице подлежу радној обавези под истим условима као и грађани Републике Србије. Наведена права избеглице остварују према свом боравишту у Републици Србији.

Уредбом о збрињавању избеглица¹³⁴ ови појмови јасније су дефинисани, као и појам повереника за избеглице и њихова улога на локалном нивоу у систему заштите избеглица. Законским прописима предвиђено је да се избеглицама може обезбедити смештај са исхраном у објектима колективног смештаја (колективни центри), а ако одређеном лицу због психофизичког стања (стара или инвалидна лица, деца, итд.) колективни смештај не одговара, Комесаријат за избеглице му, по решењу центра за социјални рад, обезбеђује смештај у установама социјалне заштите.

Предвиђено је да се избеглицама повремено пружа и материјална помоћ у храни, одећи, обући и средствима за личну хигијену, а изузетно и у новцу или у новчаним боновима. У Закону се налазе и одредбе којима се гарантује здравствена заштита, као и стамбено збрињавање избеглица.

Поред законског оквира, до данас су донете и две стратегије којима се одређују стратешки циљеви ради унапређења и заштите положаја избеглица у Републици Србији. Прва стратегија донета је 2002. године. Последња таква стратегија донета је за

¹³⁴Уредба о збрињавању избеглица, Службени гласник РС, бр. 20/92, 70/93, 105/93, 8/94, 22/94, 34/95 и 36/04.

период од 2015. до 2020. године.¹³⁵Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица која је донета априла 2022. године.

У протеклих двадесет година, Влада Републике Србије континуирано ради на решавању проблема лица која су морала да напусте своје домове током сукоба на простору бивше Југославије. Смањење броја избеглица углавном је резултат њихове интеграције у Републици Србији. Од 537.937 избеглица и 79.791 ратом угрожених лица, регистрованих на попису из 1996. године, више од 300.000 лица стекло је држављанство Републике Србије што представља највећи процес интеграције избеглица у савременој Европи.

Република Србија и даље пружа подршку и помоћ за 43.763 избеглице, од којих су 32.371 из Републике Хрватске, а 11.324 из Босне и Херцеговине. Република Србија избеглички статус признаје и деци чији су родитељи у избегличком статусу. Ревизија статуса за избеглице чији статус није престао врши се сваке друге године.¹³⁶

Имајући у виду значај заштите и реализације стечених права избеглица и интерно расељених лица у земљама порекла и месту порекла за слободан и одржив избор трајних решења овом стратегијом се утврђује и циљ пружање подршке овој популацији у заштити њихових интереса у земљи и месту порекла.

¹³⁵Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. до 2020. године, Службени гласник РС, бр. 62/2015.

¹³⁶Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. до 2020. године, Службени гласник РС, бр. 62/2015.

VI ZAKЉUČAK

У време савремених избегличких криза државе се сусрећу са многим изазовима. Савремено доба ствара за државе нове изазове, те намеће потребе да се регулишу и на најбољи могући начин уреде питање правне заштите избеглица. Пре свега, потребно је избеглицама пружити уточиште и сигурно окружење како би се касније уопште и могло говорити о процесу омогућавања овој категорији миграната да остваре остала њима загарантована људска права.

Првобитни покушаји заштите избеглица на међународном нивоу начињени су доношењем Конвенције о статусу избеглица 1951. године, чиме је по први пут правно регулисан статус из области избеглица. Када је реч о Републици Србији, она је ову Конвенцију ретификовала, те се обавезала да своје законодавство из области права избеглица уреди према одредбама овог међународног документа. Стога, овај рад извршио је преглед, како међунаордних и европских, тако и домаћин извора права који регулишу статус странаца и избеглица.

Прегледом ових докумената, дошло се до закључка да Србија, последњих година, а нарочито од распада Југославије, ради на регулисању статуса избеглица, који од тада, па све до данас, још увек пристижу на њену територију. Наиме, након распада СФРЈ, на територију Србије доселио се велики број избеглица из бивших република, а неки се досељавају и сада. Стога, било је неопходно правно регулисати њихов статус и омогућити им одређена права на територији наше земље.

Први битан документ из области права избеглица у домаћем законодавству донет је 1992. године, и представљао је Закон о избеглицама, након чега је исти мењан и допуњиван у складу са потребама и околностима. Овим документом, Србија одређује права, могућности и одредбе избеглица на територији своје земље. Осим овог документа, национално законодавство сачинило је низ одредби, уредби и правилника, који ближе и детаљаније уређују статус избеглица.

Без обзира на саму категорију избеглица, те њихов разлог насељавања на територији Републике Србије, требало би закључити да је неопходан висок ниво професионалности стручних служби и других надлежних владиних и невладиних органа, како би на најбољи могући начин, интегрисали избеглице у друштво, према

одређеним плановима. Помоћ око интеграције се очекује од државних институција, међународних владиних и невладиних организација.

Искуства интеграције избеглица из ратова са територије бивше Југославије представљају важан ресурс на који треба обратити пажњу приликом прављења стратегија интеграције. Заједнички рад, заједничко становање, културна размена су могући имајући у виду добре праксе из прошлости. Приликом било које врсте помоћи која би ишла у правцу избегличког становништва, потребно је осмислити стратегије укључивања локалног становништва. Велики изазов је помоћ овој популацији у ситуацији високог сиромаштва, незапослености и нерешених стамбених питања локалне популације. Уколико је могуће, интеграција избеглица би требало да укључи и решавање проблема посебно угрожених појединаца и породица међу локалним становништвом.

Требало би напоменути и то да Србија треба да искористи процес европске интеграције како би пре свега, створила адекватни правни оквир за целовито разматрање и регулисање проблема избеглица.

ЛИТЕРАТУРА

1. Buonanno, L. (2017). The European Migration Crisis. In D. Dinan, N. Nugent, & W. E. Patterson (Eds.), *The European Union in Crisis*, London: Palgrave Macmillan.
2. Giordano, A. (2016). *The New Political Geography of Migration in Europe: Between External Borders and Internal Freedom*. Belgrade: Serbian Geographical Society
3. DeLima, P., Bernabè, S., Bubbico, R.L., Leonardo, S., Weiss, C. (2016). *Migration and the EU: Challenges, opportunities, the role of EIB*. European Investment Bank.
4. Жунић, Н. (2017). Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена и њена улога у артикулацији концепта дискриминације и афирмацији политичких права жена. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, LVI(76), 171-172.
5. Zimmermann, A., Dorschner, F. M. (2011). *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and Its 1967 Protocol. A Commentary*, Oxford University Press.
6. ИОМ (2011). *Glossary on Migration*. Second Edition, International Migration Law, 25.
7. Крстић, И., Давинић, М. (2013). *Право на азил – међународни и домаћи стандарди*. Београд.
8. Muddle, C. (2012). *The Relationship between Immigration and Nativism in Europe and North America*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
9. Metcalfe-Hough, V. (2015). The migration crisis? Facts, challenges and possible solutions. *ODI Briefing*, 1-6.
10. Penninx, R. (2014). *Regional Economic Integration and Migration: Lessons from the Case of Europe*. Springer International Publishing.
11. Раичевић, Н. (2018). Заштита избеглица у међународном праву. Ниш: Правни факултет
12. Squires, N. (2015). More Than 5,000 Migrant Children “Disappear” in Italy after Crossing the Mediterranean. *The Telegraph*, 25 June.
13. Тодоровић, В., Лутовац, М. Д., Радуловић, Ј. (2018). Статусна питања економских избеглица и изазови за Европску унију. *FBIM Transactions*, 180-187.

14. Fratzke, S. (2015). *Not Adding Up: The Fading Promise of Europe's Dublin System*. Migration Policy Institute.
15. Hampshire, J. (2013). *The Politics of Immigration*. Cambridge: Polity Press.
16. Шантић, Д., Спасовки М. (2016). *Contemporary World Migration – Towards New Terminology, Patterns and Policies*. Београд: Гласник српског географског друштва, 96(2), 5-17.

➤ Закони и други правни акти

17. Анекс Резолуције 428/V/од 1949. Дефиниција је унета у Статут УНЦХР-а из 1950. године.
18. Декларација о правима детета, усвојена Резолуцијом 1386 (XIV) Генералне скупштине УН, 10. децембра 1959. године.
19. Дабилнска уредба, 604/2013, Европска унија.
20. Директива 2011/95/ЕУ Европског парламента и Савета од 13. децембра 2011. о стандардима за квалификацију држављана трећих земаља или лица без држављанства као корисника међународне заштите, за јединствен статус за избеглице или за лица која испуњавају услове за супсидијарну заштиту, и за садржај додијелене заштите (преинака). *Official Journal L337*.
21. Директива 2013/33/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. оутврђивању стандарда за пријем подносилаца захтева за међународну заштиту (преиначена). *Official Journal L180*.
22. Директива 2013/32/ЕУ Европског парламента и Вијећа од 26. липња 2013. о заједничким поступцима за признавање и одузимање међународне заштите (преиначена). *Official Journal L180*.
23. Закон о ретификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима од 30. јануара 1971. године, Службени лист СФРЈ, бр. 7/1971.
24. Директива 2013/33/ЕУ Европског парламента и Савета од 26. јуна 2013. којом се утврђују стандарди за прихват подносилаца захтева за међународну заштиту, *Official Journal L180*.
25. Директива 2001/55/ЕС од 20. јула 2001. о минималним стандардима за доделу привремене заштите у случају масовног прилива расељених лица и о мерама за унапређење равнотеже међу државама чланицама у напорима за пружање

- помоћи при пријему таквих лица и сношењу последица тог пријема, 7. август 2001, *OfficialJournalL* .212/12–212/23.
26. Директива 2004/81/ЕС од 29. априла 2004. о издавању боравишних дозвола резидентима трећих земаља који су жртве трговине људима или илегалних имиграција, који сарађују са надлежним органима, *OfficialJournalL*261.
 27. Директива 2011/95/EZ од 13. децембра 2011. године о стандардима за квалификацију држављана трећих земаља или лица без држављанства као корисника међународне заштите, о јединственом статусу за избеглице или лица под супсидијарном заштитом и садржај одобрене заштите.
 28. Закон о ретификацији Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, Службени лист СФРЈ, бр. 31/67.
 29. Закон о избеглицама, Службени гласник РС, бр. 18/92, Службени лист СРЈ, бр. 42/2002 - одлука СУС и Службени гласник РС, бр. 30/2010.
 30. Закон о азилу и привременој заштити, Службени гласник РС, бр. 24/2018.
 31. Закон о странцима, Службени гласник РС, бр. 24/2018 и 31/2019.
 32. Закон о држављанству, Службени гласник РС", бр. 135/2004, 90/2007 и 24/2018.
 33. Закон о запошљавању странаца, Службени гласник РС, бр. 128/2014, 113/2017, 50/2018 и 31/2019.
 34. Конвенција о статусу избеглица, Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори, бр. 7/60.
 35. Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена, резолуција Генералне скупштине од 18. децембра 1979. године.
 36. Конвенција о правима детета, усвојена резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација, од 20. новембра 1989. године.
 37. Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, усвојена Резолуцијом Генералне скупштине 39/46од 10. децембра 1984. године.
 38. Конвенција из 1950. за заштиту људских права и основних слобода, Европски суд за људска права, Рим, новембар 1950 године.
 39. Међународни пакт о грађанским и политичким правима, резолуција Генералне скупштине 2200А (КСКСИ), од 19. децембра 1966 године.
 40. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, резолуција Генералне скупштине 2200А (КСКСИ), од 19. децембра 1966 године.

41. Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације, резолуција Генералне скупштине 2106 А (XX) од 21. децембра 1965. године.
42. Међународна конвенција за заштиту свих лица од присилног нестанка, усвојена Резолуцијом Генералне скупштине А/RES/61/177, од 20. децембра 2006. године.
43. Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. до 2020. године, Службени гласник РС, бр. 62/2015.
44. Повеље о основним правима ЕУ, 2007/С 303/01.
45. Правилник о евиденцији избеглица, Службени гласник РС, бр. 23/92.
46. Правилник о избегличкој легитимацији, Службени гласник РС, бр. 23/92 и 139/2004.
47. Правилник о обрасцу избегличког картона, Службени гласник РС, бр. 23/92, 22/94 и 61/94.
48. Regulation (EU) No. 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast). *Official Journal of the European Union*, L (180/31).
49. Regulation (EU) No 603/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast). *Official Journal of the European Union*, L (180).
50. United Nations Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons convened under General Assembly resolution 429 (V) of 14 December 1950.
51. Уредба о збрињавању избеглица, Службени гласник РС, бр. 20/92, 70/93, 105/93, 8/94, 22/94, 34/95 и 36/04.
52. Уредба о начину збрињавања прогнаних лица, Службени гласник РС, бр. 47/95.
53. Уредба о ближим условима и мерилима за утврђивање реда првенства за решавање стамбених потреба избеглица, Службени гласник РС, бр. 58/2011.
54. CERD (2004). General Recommendation No. 30: Discrimination against Non-Citizens, октобар 2004.
55. Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933; United Nations Conference of

Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons convened under General Assembly resolution 429 (V) of 14 December 1950, Adopted 28 July 1951.

56. Convention Relating to the International Status of Refugees, League of Nations, Treaty Series Vol. CLIX No. 3663, 28 October 1933.

➤ Интернет извори

57. Alderman, L. (2016). Macedonian Police Use Tear Gas to Stop Migrants at Border. *The New York Times*, 10 April, доступно на: <http://www.nytimes.com/2016/04/11/world/europe/macedonia-greece-migrants-refugees.html>[19.09.2022]

58. Глобална група за миграција (2016). *Principles and Guidelines, supported by practical guidance, on the human rights protection of migrants in vulnerable situations within large and/or mixed movements*, доступно на: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Migration/PrinciplesAndGuidelines.pdf>[28.07.2022]

59. Eurostat, Annual Asylum Statistic, доступно на https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Annual_asylum_statistics[19.09.2022]

60. European Commission (2008). New Tools for an Integrated European Border Management Strategy, доступно на: <http://europa.eu/rapid/pressReleases-Action.do?reference=MEMO/08/85&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>[19.09.2022]

61. European Commission (2015). The 2015 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the 28EU Member States (2013-2060), доступно на: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/ee3_en.htm[19.09.2022]

62. European Commission (2016). Refugee Crisis: Commission Reviews 2015 Actions and Sets 2016 Priorities., доступно на: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-65_en.htm[19.09.2022]

63. Europol (2016). *Migrant Smuggling in the EU*, доступно на: http://www.europol.europa.eu/content/EMSC_launch[19.09.2022]

64. Канцеларија високог комесара Уједињених нација за људска права, Универзална декларација о људским правима, доступно на: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cnr.pdf[28.07.2022]
65. Комесаријат за избеглице и миграције, О миграцијама, доступно на: <http://www.kirs.gov.rs/articles/migo.php?type-1=59&lang=SER&date=0>[28.07.2022]
66. Lyman, R. (2015). Bulgarian Border Police Accused of Abusing Refugees. *The New York Times*, 24 December, доступно на: <http://www.nytimes.com/2015/12/24/world/europe/bulgarian-border-police-accused-of-abusing-refugees.html>[19.09.2022]
67. Међународна организација за миграције, доступно на: <https://www.iom.int/key-migration-terms>[28.07.2022]
68. Миграциони профил Републике Србије за 2016. годину, доступно на: <http://www.kirs.gov.rs/docs/migracije/migracioni%20profil%202016.pdf.Ostali>[28.07.2022]
69. Scherer, S., Polleschi, I. (2014). Italy in Talks with EU to Share Responsibility for Boat Migrants. Reuters, 8 July, доступно на: <http://www.reuters.com/article/us-eu-italy-migrants-idUSKBN0FD1YL20140708>[19.09.2022]
70. Traynor, I. (2015). Eastern European Leaders Defy EU Effort to Set Refugee Quotas. *The Guardian*, 21 September, доступно на: <http://www.theguardian.com/world/2015/sep/21/eastern-european-leaders-defy-eu-effort-to-set-refugee-quotas>[19.09.2022]
71. France Strategie (2016). Les conséquences économiques d'un abandon des accords de Schengen, доступно на: <http://www.strategie.gouv.fr/publications/consequenceseconomiques-dun-abandon-accords-de-schengen?xtor=xtor%3DEREC-10-%5B20160204-ALERTE038%5D>[19.09.2022]
72. Higgins, A. (2016). E.U. Suspects Russian Agenda in Migrants' Shifting Arctic Route, *The New York Times*, 2 April, доступно на: <http://www.nytimes.com/2016/04/03/world/europe/for-migrants-into-europe-a-road-less-traveled.html?ribbon-adidx=5&rref=world/europe&module=Ribbon&version=context®ion=Header&action=click&contentCollection=Europe&pgtype=article>[19.09.2022]

73. Connor, P., Krogstad, J. M. (2016). Immigrant Share of Population Jumps in Some European Countries, доступно на: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/06/15/immigrant-share-of-population-jumps-in-some-european-countries/>[19.09.2022]
74. Convention determining the State responsible for examining applications for asylum lodged in one of the Member States of the European Communities (Deposited with the Government of Ireland), Council European Union, доступно на: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/treaties-agreements/agreement/?id=1990090>[19.09.2022]
75. Council Regulation (EC) No. 343/2003 of 18 February 2003 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an asylum application lodged in one of the Member States by a third-country national. Official Journal of the European Union. *L (50/1)*.

САЖЕТАК

Избеглиштво је одувек представљало једну од неминовних последица ратова и нецивилизованих понашања екстремних режима, без обзира да ли је значило миграције под притиском, велике сеобе народа или привремено расељавање становништва. У људској историји су, све до данашњих времена, присутна масовна протеривања, геноцид и расељавања читавих народа. Рад стога анализира правно уређење статуса избеглица у међународним правним актима, европским документима, као и законодавству Републике Србије. Циљ рада је да укаже на проблематику и важност решавања питања избеглица, као и начине и потребу за њиховим укључивањем у друштвени живот на територији на којој су избегле.

Кључне речи: избеглице, статус избеглица, проблем избеглица, правни режим избеглица

LEGAL REGIME OF IMMIGRATION STATUS SETTLEMENT

ABSTRACT

Refugees have always been one of the inevitable consequences of wars and uncivilized behavior of extreme regimes, regardless of whether it meant migration under pressure, large migrations of people or temporary displacement of the population. In human history, up until today, there have been mass expulsions, genocide and displacement of entire peoples. The paper therefore analyzes the legal regulation of the status of refugees in international legal acts, European documents, as well as the legislation of the Republic of Serbia. The aim of the paper is to point out the problems and importance of solving the issue of refugees, as well as the ways and the need for their inclusion in social life in the territory where they fled.

Key words: refugees, refugee status, refugee problem, legal regime of refugees

БИОГРАФИЈА

Милена Ринчић рођена у Нишу 22.05.1996. године. Завршила је Основну школу „Стефан Немања“ у Нишу са Вуковом дипломом, а затим уписала Гимназију „9.мај“ у Нишу и завршила исту 2015.године. Исте године је уписала Правни факултет Универзитета у Нишу и завршила га је са просечном оценом 7,70, 29.априла 2021.године. Стручну праксу је обављала у адвокатској канцеларији Данијеле Грујичић.

Мастер академске студије је уписала 2021/2022 године, смер Унутрашњих послова и у том периоду је радила стручну праксу у јединицама Министарства унутрашњих послова Републике Србије у Нишу, у трајању од десет радних дана. Након положених испита за предмет истраживања свог завршног рада узела је тему Правни резим уређивања статуса избеглица.

Након завршетка Правног факултета у Нишу, свој радни однос је засновала у Основном суду у Нишу као судијски приправник, јула 2021. године.